

Nr. 32

AEGI

9. AUGUSTIL 1924.

A-Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

HIND 40 MARKA

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käskivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammisaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mk.
- Sõda Landeswehriga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Elu mäng.** Jutustus Eesti vabadussõjast. Mihkel Lüll. Hind 90 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev Kolt.** Romaan Ameerika dollarite-maalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malallaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge Mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psühholoogia pääjooned.** I osa. Dr. H. Höfding. Tõlkinud K. Freiman. Hind 130 mk.
- Valitud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Viilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

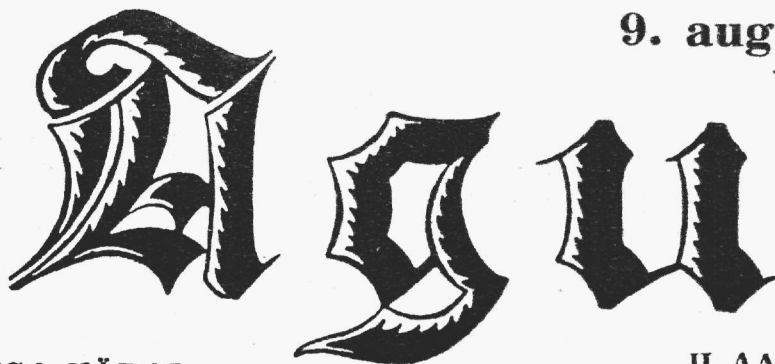

J. MUKS.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

PORTREE.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2

TOIMETAJA KÖNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

NATUKENE KIRJANIKU AUST.

Avaldasin „Loomingus“ nr. 5 artikli, milles käsitlesin kriisinähtusi meie kirjanduslikus elus. Tuletasin meele neid väliseid tingimusi, mis mõjuvad ebasoodsalt meie kirjanduse arenemisele ja millest on kõneldud varem juba nii palju. Käsitlesin aga ka neid sisemisi varjukülgi, mis avalduvad meie kirjanduslikus elus, kuid mida vähemalt kirjanikkude eneste poolt on seni vaevalt puudutatud.

Leidsin seda kõike olevat õigustatud ja kohustatud tegema arvustajana. Kuid ka kirjanikuna arvan ma, et sellest pole kasu kirjanduse arenemisele, kui me alati juba põhimõtteliselt kirjandust kaitseksime. Mingi „ametiühislik distsipliin“ ei peaks meid kohustama vaikimisele, kui kindel veendumus nõuab rääkimist. Kui kirjanik tõesti on „tõepreester“, siis ärgu tehku ta enesele kirjandusestki mingit puutumatu fetischi! Kitsas sumptivaim maksab vara või hilja ikka kätte.

Väitsin oma artiklis, et meie kirjanduse tagaplaanile jäämine käesoleval ajal ei olene mitte ainult publiku leigusest, vaid osalt ka kirjandusest enesest. „Olud on viletsad! Publik on kirjanduse vastu külm!“ See on muidugi tõsi. Kuid need olud on õieti alati olnud närused, publikut on aga sunnitud tundma huvi kirjanduse vastu. Kuid praeguses kirjanduses ei näe ma kuigi palju seda sundivat jõudu. Rõhutasin oma artiklis just eriti seda, et loidus meie kirjanduse vastu ei avaldu mitte ainult laias publikus, vaid ka meis enestes, — spetsialistides, arvustajais, kirjanikes. Miks süüdistame teisi, kui see kirjandus meid endidki ei soenda! Meie praeguses kirjanduses avalduv esteetiline ja ideeline energia on võrdlemisi nõrk — ärgem salakem seda tõsiasja.

Sel meie kirjandusliku elu loidumisel on muidugi mitmesugused põhjused, nii sisemisi

kui välimisi, nii vaimlisi kui ainelisi. Ühe põhjuse rõhutamisega ei saa nähtust veel põhjalikult selgitada. „Loomingus“ ilmunud artiklis kriipsutasin ma peasjalikult alla neid ainelisi põhjusi, mis sunnivad üht osa kirjanikest matuma praktilisse tegevusse, mis takistab otsekohest loomingut, kuna teine osa jälle elukutseliseks saades majanduslikul põhjusel on sunnitud produtseerima üle pea-kaela. Kõige selle tõttu on meie kirjanduse tasapind praegu kahtlemata madalam, kui oli alles mõni aasta tagasi, mil ilmusid ilmasõja ajal kirjutatud ja kirjutuse kriisi tõttu viibinud tööd, ning mille kirjutamisel ainelised väljawaated üldse mingit mõju polnud avaldanud. Teiselt poolt on aga juba lugematuid kordi alla kriipsutatud publiku vaimliste huvide loidumist ja ükskõiksust kirjanduse vastu. See huviloidumine on mõlempoolne, kuid selle järelduusel lükkub meie kirjandus ikka kaugemale meie avaliku elu esiplaanilt.

Avaldasin lootust, et mu kirjutus ärataks laialisemat mõtteavaldust ja sellega kergendaks objektiivse tõe leidmist. Nüüd on ilmunud esimene vastus mu väidetele — A. Adsonilt „Aos“ nr. 28, pealkirjaga „Uusim süüdistus meie kirjandusele.“ See vastus süüdistab ainult mind põhjendamata väidetes ja ülekohustus kirjanikkude vastu. Nähtavasti on kirjandus väljaspool igasuguseid etteheiteid. Puudused on ainult publikus ja arvustajais!

Õieti puudutab Adsoni kirjutus ainult üht osa minu artiklis, nimelt seda, kus rõhutan, et meie kirjanduse tasapinnasse pole mõju jätanud avaldamata ühe osa kirjanikkude püüd oma toodangust elada. Adson leiab, et see on põhjendamatu ja alandav süüdistus meie kirjanikkudele.

Olgu kõige pealt siin üks põhimõtteline märkus. Minu arvates pole isegi kirjaniku ri-

kastumine oma toodangu abil midagi häbiväärist, kui selle all ei kannata ainult tema loomingu väärtus. Ei tee ju meie näit. Ibsenile või A. France'ile etteheiteid nende suurte sissetulekute puhul! Eluaegne närvesööv töö õigustab vähemalt seda, et kirjanik omi vanaduspäevi ei tarvitseks viletsuses veeta. Iga muu elukitse võimaldaks jõukust, kui tema peale kulutataks nii palju energiat ja püsivust, kui nõuab seda kirjanduslik töö. Meie oludes ei maksa kirjaniku ainelisest jõukusest muidugi rääkida. Kogu küsimus on alles selles, kuidas võimaldada kirjaniku igapäevast elu ta tööjõulises eas, nii et tema and ja energia ei kaoks tühja. Ja see küsimus on tihedalt seotud kogu meie kultuurilise arenemisega.

Sellepärast ei mõelnud ma veel mingit kõlb-

list langust, kui toonitasin mõne meie kirjaniku püüet, elada omast toodangust. On iseasi spekulatsioon, äri ja teine asi paratamata vajadus kirjutada, kuna pole muid allikaid elamiseks. Eesti kirjanik ei või nüüd ega arvatavasti ka kunagi tulevikus teha mingit hiilgavat äri oma loominguga. Oleks ainult hea, kui see looming loomingut ennast võimaldaks.

Kuid selles ongi õnnetus, et meie praegused olud ei võimalda veel elukutselist kirjanikku, kelle toodangu kunstiline väärtus ei kannataks ainelise kitsikuse tõttu. Alalisest äraelamismu- rest aetuna peab sarnane kirjanik ühtsoodu ruttama oma loomingus. Ta ei või kunagi koguda energiat, oodata meeolelu, viivitada tööde avaldamisega, meid lõpulikult viimistleda või üldse avaldamata jätta, kui pole ise küllalt rahuldatud. Ta peab oma vaimuvaranduse võimalikult ruttu arvama ümber leivavaluutaks. Ta on sunnitud ühtsoodu produtseerima. Kui üks töö on valmis, peab ta kohe mõtlema, mille kallale nüüd asuda. Kes kahtleks aga, et sarnase peost-suhu töötamise juures ka kõige andelisema kirjaniku toodangu väärtus ei kannata!

Elukutseline looming on iga kirjaniku ideaal. Kuid meie oludes on see alles hädaohtlik ideaal. Selle teostamine viib kirjaniku paratamata ainelisse kitsikusse, millest oleneb niisama paratamata, et ta oma andi ei saa täielikult väljendada. Ainult haruldane kangelas-meelsus võimaldab vahel ka niisugustes oludes väärtuslikku loomingut, kuid siis kannatab selle all kirjaniku inimlik olemus liig raskelt ja seda pole õigus kelleltki nõuda. Juhan Liiv tegi meil esimese katse, olla elukutseline kirjanik. Tema katse järelduseks oli igatahes „Vari“ ja „Nõia tütar“, kuid selle katse kurvemad järeldused on ka kõigile tuttavad. Kui me praeguse kirjaniku seisukorda ka nii traagiliselt ei võta, siis on ometi selge, et see kirjanik sarnastes oludes iial ei suuda täiel määral täita temale asetatud lootusi. Ja lisaks, kuigi sarnase ruttava loomingu puudused on inimlikult kõigile arusaadavad, ometi ei tohi arvustus oma poolt hinnata seda loomingut ainult humaansuse põhimõttest juhituna. Ning sellest tõuseb vastolu, mis võib ainult sappi lisada puudusega heitleva kirjaniku südamesse.

Kui kirjaniku olemasolu oleneb ainult tema teoste minekust, siis toob see pikapeale paratamata kaasa püüde kirjutada publiku maitse järele, võideldu ka kirjanik ise kui palju tahes selle vastu. See toob kaasa kirjanikkude ainelise võistluse, kahtlase arvustuse ja reklaami ebaterve õhkkonna — pahed, mis nii selgesti esinevad vanemal kultuurimaail. Kuid selle järelduseks on publiku külmenemine kirjanduse

Sharoni roos.

Jaapani kunstniku Yokoyama maali järele.

Tantsijanna Nattova.

Sergei Jurjevitshi kuju (pronks).

vastu, mida ta instinktiivselt ei saa võtta enam vaba ja otsekohese elamuse avaldusena. Ja kõigest sellest võib olla ainult kahju kogu vaimlisele kultuurile.

Leidsin omas artiklis, et meie kirjandus on juba lähenemas nendele pahedele. Konstateerisin seda kurba tõsiasja, hoidudes meelega puudutamast ühtki kirjanikku isiklikult. Pidasin tarvilikuks kõige pealt juhtida ainult tähelepanu sellesse hädaohtu, mis peitub praegustel oludel eesti kirjaniku elukutseliseks saamises. Kuid kuna Adson mind nüüd süüdistab põhjendamata väidetes ja, tema arvates, kirjanduse mõnitamises, siis olen sunnitud siin mainima ometi mõnd nime nätteks.

Kes on olnud viimaseil aastail meie kirjanikest kõige produktiivsemad, nii et otse ilme

annavad kogu meie praegusele kirjandusele? Igatahes — O. Luts, J. Kärner, A. Kivikas ja R. Roht. Nad on toimunud elukutseliste kirjannikkudena, püüdes saavutada elamisvõimalust peaaesjalikult ilukirjandusliku tegevusega. Kas pean ma aga veel kordama neid süüdistusi, mis on lausunud aeg-ajalt kogu meie arvustus nende hilisema loomingu puhul? Kuid kas oleks Luts ilma ainelise surveta kirjutanud omi päevakajasisid või mõnd teistki hilisemat tööd? Kas oleks Roht avaldanud „Väikelinna“? Kas oleks Kivikase „Jaanipäev“ nii viimistlemata või Kärneri „Inimene ilma eluloota“ nii hõre? Kas kirjutaks Peet Vallak oma „Tarzani“? Jne., jne. Tean juhtumusi, kus kirjanik on ise tunnustanud: „Töö ei õnnestanud ja ma ei avaldakski teda, kuid mis teha — pean!“ Samuti

tean juhust, kus tuntud kirjanik avaldab pikema töö varjumise all, sest et — häbeneb avaldada oma nimega. Ta ei rikastaks meie kirjandust uue makulatuur-teosega, kuid õnnestunud teostest ei jätku elamiseks.

Loodan, et neist näidetest jätkub selle tõenduseks, mida olen väitnud. Ühtlasi ärgu võtku ülemal nimepidi mainitud kirjanikud neid ridu mingi hukkamõistmisena; pigemini sisaldavad nad arusaamist nende seisukorrast.

Teine osa meie kirjanikest on püüdnud leida teisi ainelisi olemasoluvõimalusi, töötades ajakirjanduses või tõlkides, saades ainult aegajalt luua midagi ilukirjanduslikul alal. Need praktilised tööd võtavad aga võimaluse vähegi jõulisemaks loominguliseks pingutuseks. Ja me näeme enam kui selgesti, kuidas mitmed meie kirjanikest muutuvad ilka ahtramateks ja ahtramateks. Nad on asjaarmastajate, dilettantide seisukorras, nagu on olnud eesti kirjanik varemgi.

Selle juures tahaksin juhtida tähelepanu veel ühesse asjaolusse, mida seni on vaevalt avalikult märgitud. See sugupölv, kes viimase paarikümne aasta jooksul on nii suurte sammudega edasi viinud meie kirjandust, tegutses kaua aega nooruse hooga, boheemilise trotsiga eluproosa vastu. Kuid nüüd on ta jõudnud kesk-esse, ta edustajast on saanud aastate jooksul enamasti perekonnainimesed, kelle päevamured mitmekordsed. See iseenesest nii isiklik moment kirjaniku elus on psühholoogiliselt ometi tähtis ja surub pitseri kogu kirjandusse, kui ta esineb nii massiliselt nagu meil, toimigu siis kirjanikud elukutselistena või asjaarmastajatena.

Tegin omas artiklis järgmise kokkuvõtte: Meie olud ei võimalda veel elukutselist kirjanikku. Kui mõni seda püüab olla, siis on ta sunnitud omas loomingus arvestama ainelise olukorraga, millest järgneb loomingu tasapinna laskumine. Teiselt poolt on aga selge, et meie praegune arenemine ometi rohkem nõuab, kui ainult asjaarmastajat-kirjanikku. Loomingut tarvitab enam kui ühe inimese kogu elujõu, on sellepärast pöörane nõude, et selleks jätkuks mingist ülejäägist mõne leivaameti kõrval. Ja ma näen siin ainult ühe pääsetee praegusest olukorrast: ühiskond peab aineliselt võimaldama elukutselise kirjaniku olemasolu. Ta peab lahendama selle küsimuse, võttes eeskujuks teisi väikesi kultuur-rahvaid. Ta ei pea hoolitsema mitte ainult rahvahariduse laialilaotamise, vaid ka selle materjaali muretsemise eest, mis on haridus, nimelt teaduse ja kunsti loomingut eest. Nii kaua, kui seda ei mõisteta, hoolitsetakse ainult meie kultuuri vormi, mitte aga sisu eest.

See on üldkultuuriline, kogu-rahvuslik, ühiskondlik küsimus. Ta nõuab põhjalikku läbikaalumist ja avameelset otsustamist. On kurb, kui sarnasel puhul küsimuse algatajat süüdistatakse ainult kirjanduse mõnitamises, tahtmata-gi mõista tema tõelist püüet.

Kui ma õieti aru saan, siis näib A. Adsonile, nagu mõtleksin ma eriti meie luuletajaid, kõneldes kirjanduse „praktilisemaks“ muutumisest. See aga oleks eksitus. Ma ei tea pea ainult kirjanikku ka kõige suuremate kultuur-rahvaste hulgas, kes oleks võinud ära elada ainult oma lüüriilise toodangu honoraarist. (Üleilmilise kuulsusega Emile Verhaeren ei tahtnud leida oma viimasele luuletuskogule enam kirjanik-tajatki!) Meie luuletajaist ei maksa ses suhtes rääkida, ei nüüd ega tõenäoliselt ka tulevikus. Kui mõni luuletaja kusagil näiliselt ometi on elanud omast kirjanduslikust tööst, siis on tal tingimata pidanud olema oskusi ka prosaistina, esseistina, tõlkijana. Olgu meie luuletaja kui „praktiline“ tahes („luuletagu“ kas või ärikalendrite sabasid!) — tial ei suudaks ta sellest elada. Sellepärast on meie kirjanduse „äristumisest“ rääkides kõige vähem põhjust mõelda just lüüriikat. Või võiks sel puhul iseloomustava nähtusena märkida just lüürika vähenedmist viimasel ajal ja lüürikute siirdumist proosa, essee ja tõlkimise alale.

Igatahes on selge, et meie kirjanduses, nii proosas kui luules, tundub viimasel ajal mingi väsimust. Meie kirjanduslik looming jätkub praegu peaaesjalikult vana inertsi tõttu või praktilistel nõuetel.

Ja minu arvates ei pääse meie sellest seisukorrast üle ainult vaikimisega. Niisama ka mitte sellega, kui mõni kaaskirjanik mind nende väidete pärast ristib „prokurööriks“, nagu teeb seda Adson. Sel puhul ei või ma muud soovitada, kui et lugija uuesti tähelepanelikult läbi loeks nii minu artikli „Loomingus“ kui ka Adsoni oma „Aos“. Siis selgub talle loodetavasti, kumb meist räägib prokurööri toonis: kas mina eesti kirjanduse, või Adson minu puhul.

Siis selgub ka vahest, kui vähe Adsonil on õigust mind esitada kogu meie praeguse kirjanikkude põlve mahategijana ja panna minu arvele järgmisi mõtteavaldusi: „Maha selle põlvega lõpulikult. Maha ja rist peale. Jäägem siis juba Aspede, Aunide, Pärnide ja nende sarnaste ametlike klassikute juure ning heitkem oma lootuse ning toetuse ankur „Uudismaade“, „Urikivide“ ja „Viisnurkade“ tuleviku vetesse — nad, nii „klassikud“ kui „noorurid“, on ju vabad kõigest Aaviku ja Tuglase poolt märgitud pattudest.“

Misjaoks sarnased väänamised?

Ma loodan, et ma omi vaateid ja suhtumisi nii enne kui ka „Loomingus“ küllaltki selgelt olen väljendanud. Ei peaks vist ka tundmata olema, kui kõrgelt ma olen hinnanud ja praeguigi hindan meie kirjanikkude positiivist tööd viimase paarikümne aasta jooksul. Olen ka igatahes pool kauem kui Adson olnud opositsioonis selle „laia publikuga“, kelle häälekandjaks tahab mind nüüd teha seesama Adson. Vahest olen ka oma poolt teed aidanud raiuda sellele kirjanikupõlvete, kelle „au“ nüüd Adson minu oletatud kallalekippumiste vastu

niisuguse ägedusega kaitseb. Kuid need traditsioonid ei peaks minult ometi veel õigust võtma ka omi kriitilisi mõtteid selle kirjanduse kohta avaldada, kui seda mu veendumused nõuavad.

Igatahes ei või ma selle vastu midagi, kui keegi minu poolt „Loomingus“ ilmunud artiklit just tahab valesti mõista — olgu see „suur publik“ või A. Adson. Selleks on alati võimalusi, püütagu ka kirjutada kui täpselt tahes. Kuid sarnase „vaba tahtmise“ vastu ei maksa öieti ka mitte vaielda.

Fr. Tuglas.

M E R E R A N N A L.

1.
*Ei tuult, ei pilvi. — Meripind
 On selge, läikiv, libe peegel...
 Ei tiirle õhus ükski lind,
 Ei ainust purjet veetee kiigel.*

2.
*Mu jalge all kuiv pilliroog,
 Liiv, kruusakivi, merirohi.
 Kõik krabiseb kui heinaloog,
 Mis päik'se kiireist põlend läbi.*

3.
*Veest välja uhtund kände, puid
 Ja konnakarpe, merivahtu
 Ja laevariismeid, kalaluid,
 Täis rannaäär on justkui ohtu.*

4.
*Kesk hommikvaikust appihüüd.
 Naer... Lõbus kilge... Hädakisa...
 Ma rahustun. See vist küll nüüd
 On karjalaste suplushääl.*

5.
*Hulk kalamehi askeldab.
 Nad eemal. — Korjub veelgi rahvast.
 Ma kohlan sinna. Ehmatab
 Mind hirmsa näoga korjus, pahnast.*

6.
*Nutt... Ohked... Trööstisõnad... Nutt.
 Laip kantaks' rannalt küla poole.
 Taas vaikus. — Kõiki kibe rutt
 Viis kaldalt koju oma tööle.*

Edm. Aadli.

K O R N E T.

BORIS LASAREVSKY. Tõlkinud —li.

Raske on leida õiget nimetust sellele mõiste... Sõna „Nemesiida“ kõlab liig suurelt, aga „kättemaks“ kuidagi kohtulikult. Ikkagi on mul minu elu jooksul juhus olnud tähele panna mitte viis ja mitte kümme korda, aga palju sagedamini sarnaseid juhtumisi.

Jutustan ühe neist.

1904. aastal sõitsin idasse Siberi ekspres-siga ühes kupees armsa intelligent suurtükiväe alamkapteniga. Tema naine Leljakene asus üksi naiste osakonnas. Õrn, pehme, ennem tütarlaps kui daam, oli ta halastajaõde ja oli väga huvitatud sõjast. Surma ei kartnud ja rääkis sagedasti.

— Noh mis siis, kui Gorja tapetakse, mina ka kohe tsüankaalid — ja koos teise ilma.

— Annab Jumal ei tapeta ei mind ei sind... — vastas rahulikult mees ja süütas uue paberossi.

Juba siis teadsin, et naistel sõnade ja tegude vahel alati terve kuristik ja ei uskunud õnne-

likkude abielude olemasolusse. Kuid see abielu huvitas mind täiesti: oli liig selge, et Igor Aleksandrovitsh ja Leljakene tõsiselt armastavad üksteist.

Sagedasti läksin, et neid mitte segada kõnelemast, vaguni koridori, seisin ikaua külmetanud akna ees ja mõtlesin oma asjadest.

Kui rong peatus ja tema mürin äkki lõppes, kuulsid minu kõrvad kupee ukse taga õrnu suudlusi ja vahel ettevaatamatult õrna lause ehk koguni katke jutust.

Arvan, see oli Samaaras.

Mõni minut enne jaama jõudmist tuli Leljakene meie juure. Mina võtsin palitu ja karvamütsi ja lahkusin kupeest. Kui rong jaamesisel peatus, kuulsin Leljakese häält.

— Kuule. See on ju ometi määratu, harv õnn, elada kaks aastat nii, nagu elasime meie ja siis koos, ehk peaaegu koos surra — mitte kuulda üksteiselt ühtki sõna valet, mitte pae-

vaks ei kustu kirk, ning samal ajal töötada teiste heaks... Selles on ju kõik, saad aru — kõik, minu armas...

— Selle eest tuleb ka minul ehk sinul varem või hiljem ohverdada kõik, — vastas mõttes alamkapten.

— See on mitte millelegi põhjendatud fatalism — sädistas uuesti Leljakene.

— Ei, mitte fatalism, vaid kõikumatu elu seadus. Ja surm ei ole sarnastel juhtumistel muidugi mitte kõige hirksam. Saatus — see

Amulett.

Inglise kunstniku J. Swani maali järele.

on vivisektor, kes alguses seob kätest ja jalgust ja siis juba tõmbab elusalt naha...

— Sa ei tea ise, mida räägid.

Ma ei räägi mitte üksi, seda tunneb minu süda ja mõistus ei tähenda siin midagi...

Läks kuidagi piinlikuks kuulata nende inimeste mõtteid. Läksin jaama. Oli selge, hästi külm ilm. Kõik mehed näisid hallivurruks ja hallihabemelised. Rahvast kogus palju. Ettetulevad lahkumisstseenid ei huvitanud ega liigutanud mind. Ainult üht neist pidin tahtmatult pealt vaatama, sest ta sündis meie vaguni kõrval.

Kaks naisterahvast, vana ja noor, mõlemad

sügavas leinas, lahkusid noorest ohvitserist — dragunist. Nad mõlemad nutsid, aga ohvitser naeratas. Midagi aristokraatlikku oli nende kolme liigutustes ja välimuses, igal juhtumisel mitte provintsilist.

Mehe ilu ei ole sagedane nähtus, kuid kornet oli tõesti ilus, ei olnud kunagi enne näinud sarnaseid sametseid ja samal ajal nii skeptiliselt vaatavaid silmi.

Ta lubas veel kord mõlemal naisterahval ennast suudelda, tõstis käe mütsi ligi ja astus meie vaguni platvormile. Mina asusin rongile pärast kolmandat kella. Nagu ikka, tahtsin enne kupeesse minemist koputada, kuid uks oli avatud. Meelehärmaga nägin, et Igor Aleksandrovitsh ja Leljakene olid ära läinud, vist restoraan-vaguni, ja et meil oli kolmas reisija — dragun. Ohvitser tõusis kohalt, kõlistas kannuseid ja esitles — kornet Segini. . . Nimetasin oma nime. Ta naeratas ja ütles:

— Andke andeks, doktor, et ilmusin kutsu-matu külalisena, kuid pole enam kohti ja asusin siia... teie juure...

— Mis siis, see on teie õigus, — vastasin, riputasin oma palitu varna ja läksin ka restoraan-vaguni.

Nagu alati, kutsusid alamkapten ja Leljakene mu oma laua juure. Täna, ohkasin ja ütlesin:

— Meil on kupees uus kaasreisija.

— Nägime, nägime — väga ilus — ümises alamkapten.

— Ja nagu näib sama palju uhkeldaja ja tähendab ka tühine isik, — lisas Leljakene juure.

— No, seda meie ei tea — vastas mees. — Igal juhtumisel ei sega ta meid.

— Noh muidugi, sa võid alati minu juure tulla, ma olen seni, Jumal tänatud, oma kupees üks.

Kokk meie rongis oli suurepärase ja söime ning jõime meie alati suure isuga. Siis tellisime, ilma mingi põhjusega, veel šampanjeri — raha oli kõigil meil palju. Leljakene jõi sama palju kui meie. See ei meeldinud mulle ja piinas isegi mind.

Tuli meele üks sõber arstiteaduse akadeemiast, kes sagedasti rääkis:

Kui daam lubab omale rohkem kui ühe klaasi šampanjeri, tähendab, et lubab ka kõik muu, kellele ja kunas — pole tähtis...

Tundelik Leljakene aias minu mõtteid. Ta naeratas ühe suumurgaga ja ütles punastades:

— Miks teie, doktor, vaatate mind kord kurvastusega, kord imestusega. Teile ei meeldi, et joon vähe husaarilikult... Kuid see ei sega ju kedagi. Lapsi mul, Jumalale tänu, ei ole

ja sõidame meie nii ütelda, lähemale surmale ja sellepärast... Ja mis Igorisse puutub, siis meeldin temale nii veel rohkem.

— Lelja, ära räägi rumalusi, — ütles alamkapten tõsiselt.

Mina vaikisin. Pea läks raskeks ja tahtsin magada. Maksime arve ja läksime oma vaguni. Igor Aleksandrovitshi naise juure kupeesse

— ütles ta naeratades. Vaikis, vaatas minu peale ja lisas: — Ärge ehmatage doktor, ärge ehmatage, ma ei valmista ennast sugugi teile luuletusi lugema, ehk neid küll väga armastan, näen ja tunnen luulet ka looduse ilus ja naise kenaduses, heas ooperis ja liikuva ratsaväepolgu jõus. „Ta on igal pool... Isegi surmas, isegi surmas..

Suvi.

Iiri kunstniku Eric Robertsoni maali järele.

ja mina oma kohale. Kuid magama minna ei saanud. Kornetti paluda diivani seljatuge üles tõsta ma ei tihanud ja temale ette panna alamkapteni kohale heita, oli piinlik.

Istusin kõrvale ja kuidagi tahtmatult arenes jutt. Lesginsky oli, nagu selgus, peeterburilane, heast, peaaegu professori, perekonnast, kus teda tema enda sõnade järele enfant terrible'iks loeti. Sõjaväeteenistusse sattus pärast ülikooli õigusteaduse kursuse lõpetamist — kutse järele.

— Ehk küll, õige minu kutse — see on luule

Lause esimese pole ütles ta mittemeeldiva suurilma inimese tehtud tooniga hääles. Ebasümpaatlikuna näis mulle ka tema maneer kaks korda korrata ühte ja sama. Kuid sõnad, „isegi surmas“ kõlasid kuidagi päris teisiti, — mitte tehtult ja väga tõsiselt.

— Aga teie kardate teda ikkagi? — küsisin.

— Kardan... Kardan, et ta tuleb nimelt siis, kui kõige rohkem tahan elada. Noh, aga nüüd ei. Vähe sellest, olen isegi kindel, et kõige kuumemast tegevusest tulen välja puutumatusena. Ehk... Ehk küll mind saatsid Samaarani öde

ja ema ja mõlemad nutsid igal parajal ja mitte-parajal juhtumisel. Aga naistel ja koertel on selles suhtes isesugune tunne (korneti häääl kõlas jällegi tehtult ja ebasümpaatlikult). Teate, loen luuleliseks ka koerte jahki; mul isiklikult on kaunis hea kogu hagijaid ja nende hulgas oli kena isane Salivay; läinud septembris hakkas minu Salivay asja eest teist taga iga öö uluma, ja kuidas! Lihtsalt nagu surnut saadaks. Sõitsime sõbraga jahile. Sattusime emase hundi peale. Piirasid koerad tema sisse. Kiskumine oli hirmus. Kuna ma sinna jõudsin vaatan — Salivay lamab läbihammustatud kõriga, ja ometi oli kõige tugevam koer. Praeguse ni ei jõua seletada, kuidas see võis sündida. Eelaimdus. — Tema on tugevam mõistusest ja täpsem igast matemaatikast...

Kornet näis üldse rääkida armastavat.

Kuulates tema sõnu ja vaadates tema tõesti ilusaid näojooni ja iseäranis silmi, sain aru, et minu ees on kasvatusel läbi rikutud sugugi mitte andetu inimene, pea poisikene, kes ühitemoodi hakkama saab äärmise suuremeelsusega ja äärmise alatusega, kord lõpmatu õrn, kord külm ja toores kuni sadismini, üks neist noortest, kes kuni kolmekümneni kujutavad enesest Lermontovisid ja kellel naiste juures määratu edu, niisugune, millist kunagi polnud Lermontovil endal.

Kuid lõppude lõpuks hakkas minul temaga ikkagi igav, ma tõusin üles ja ütlesin, et lähen uuesti restoraani.

— Ma tulen ka teiega — vastas kornet.

Teha polnud midagi. Meie ajasime palitud selga ja komistades ühest vagumist teise minnes algasime käiku läbi terve rongi.

Süüa ei tahtnud ja teed ka ei tahtnud ja seepärast küsisime pudel viina. Pärast kahtkolme klaasi läks Lesginsky veel jutukamaks. Siis vaigis äkki, vaatas minu peale, naeratas vaevalt ja ütles:

— Teie, doktor, mõtlete muidugi: on aga jutukas inimene see kornet. Ja eksite...

Vist avaldus minu näol tõsine imestus, sest Lesginsky lisis veel kindlamalt juure:

— Ja, ja... eksite. Esiteks ilmub niisugune jutukas minu juures kui reaktsioon pärast kauast vaikimist, ja ei ole ma ka sellest ajast, kui lahkusin kaardiväest ja vist tänase päevani näinud ühtki intelligent inimest sõna selles mõttes, kuidas mina aru saan. Teiseks, nagu teie seda vist ise eespool näete, räägin ma tõsiselt ainult meestega, naistega vahetan ainult tähtsusetuid lauseid. Tõsiselt, lõpuni oma hinge nende ees avada, isegi kõige targema ees nende hulgast — tähendab sellest momendist muutuda huvituks tema silmis...

Kõik mis neil tarvis, saavad nad teada ja mõistavad ka sõnadeta, see on fakt.

— Ei tea. Mulle näib, et eksite, — ütlesin mina — näiteks, meie kupees sõidab suurtükiväe staabi-kapten, kellega teie vist juba tutvunesite; tema, niipalju kui mina olen märganud, on oma naise vastu väga avalik ja leiab lõpuks tema poolt suurt, õrna armastust, — missugust ma kaua pole leidnud praegusaegsete abielupaaride vahel.

— See on imelik, — venitas kornet. Ta vaigis ja lisis kindlalt juure: — Kas eksite teie selles suhtes, kuidas ta teda armastab, ehk paneb see daamikene esimesel heal juhtumisel, vast ehk siinsamas Harbiinis, kuhu nad sõidavad — oma abikaasa otsa ette teatud ilustuse...

— Teate, — ütlesin võimalikult kuivalt, — mul on väga ja väga piinlik, kui sarnases toonis räägitakse minule hästi tuntud daamist ja veel enam, sarnase kaasreisija abikaasast, kui on seda Igor Aleksandrovitsh.

Kornet punastas, lõi kannad kokku ja ütles juba hoopis teisiti:

— Saan aru, mida tahate öelda, doktor, ja arvatavasti oleksin teie asemel samuti talitanud, kuid kinnitan teile, ma ei tahtnud öelda midagi halba ja see kõik on ainult tähelepanekute ja kogemuste resultaat.

Ma rahustusin äkki ja pidin pea naerma hakkama. Tahtsin isegi, et ta veel midagi oleks jutustanud, kuid Lesginsky jõi klaasi lõpuni ja läks klaveri juure. Rong peatas parajasti.

Millegi täiesti tundmatu valsi sahvitud, ilusad helid täitsid vaguni. Ja palju noort kirge kuuludus neis helides. Kornet mängis kaua ja ikka ilusamini ja ilusamini. Ma ei kahelnud, et mõned asjad olid ta enda komponeeritud ja siinsamas...

Tundis ta igatsust kellegi järele ehk tahtis lihtsalt edasi anda oma meeoleolu?

Keegi restoraanis olevatest ohvitseridest ja eraisikuist ei rääkinud. Kaheteistkümnendal tunnil tulid staabikapten ja Leljakene ja istusid minu juure. Lesginsky ei pannud neid tähele ja jätkas mängimist. Juba ammugi liikuva rongi müri ei seganud muljet ja sarnanes mõnele kaasmängule mingil imelikul riistal. Elektrilampide tuled vilkusid härmatanud aknaklaasidel. Kelner oli unustanud eesriideid alla lasta.

Leljakese poolt hõljusid peened lõhnad. Pea imestuse ja avaliku nautimisega vaatas ta Lesginsky selja ja käte peale. Siis pööras mehe poole ja sosistas:

— Sel poisikesel on suured muusikalised anded.

Viimati lõpetas ta ja tõusis üles.

Igor Aleksandrovitsh kutsus korneti meie laua juure ja ütles:

— Teie olete ju päris maestro.

Lesginsky naeratas vaevalt.

— Ma arvan, herra kapten, et nii vaevalt võib nimetada inimest, kes noote ei tunne, ja mina neid, see tähendab midagi peale nende nimetuse, ei tea. — See oli ainuke pikk fraas, mis ta õhtu jooksul ütles.

— Mis väga kahju, — ütles rahulikult Igor Aleksandrovitsh. — Noh, valime kaardi järele õhtusöögi, igaüks oma maitse järele...

Leljakene sõi palju ja katsus kogu aja rääkida kornetiga. See vastas väga viisakalt, kuid väga lühidalt: „jah,“ „ei,“ „võimalik.“

Õhtusöögi lõpul oli näha, et Leljakene nende vastustega rahul ei ole. Ta tõusis esimesena laua äärest ja ütles vähe demonstratiivselt:

— Ma tahan magada...

Meie maksime arved ja järgnesime temale. Passija korraldas meie kupees voodit. Kolmele oli siin kitsavõitu. Lesginsky läks välja. Kannuste kõlinal oli kuulda, kuidas ta mitu korda koridoris edasi-tagasi käis ja Leljakese kupee lähedal peatus. See küsis veel kord temalt midagi ja sai vastuseks kõige lühema:

— Täiesti õigus...

Ja ainult.

Kornet tuli tagasi, vabastas ruttu ennast riietest ja hüppas kergelt, ratsaväelisel oma ülemisele kohale.

Järgmisel hommikul ärkasime hilja Tsheljabinskis. Veiderdaja osavusega riietus Lesginsky oma kohalt alla tulemata. Tema kasvu juures oli see väga raske, kuid kornet hüppas alla juba täiesti riides.

— Tarvis ainult hästi pesta, — ütles ta kõvasti, võttis nécessaire'i käterätiku ja läks.

Rong seisis kaua, — tundi kaks. Ilm oli kena, tuuleta, kerge külmakesega. Mina, staabi-kapten, kornet ja Leljakene jalutasime kaua platvormil, käisime vaksalis, sõime värsket kalamarja ja lõpuks fotografeeris meid keegi rongis sõitev asjaarmastaja mitu korda — koos ja üksikult. Mitte teades, missugused meie vahekorrad üksteisega, palus asjaarmastaja Leljat ja kornetti kahekesi lasta fotografeerida.

— Kas võib? küsis ta lõbusalt mehe käest.

— Miks mitte, muidugi, ohvitser ja halastajaõde peavad alati lähedad olema, — vastas heasüdamlikult, kuid kuidagi nagu ebalõbusalt Igor Aleksandrovitsh.

Ei tea isegi miks, kuid sellest momendist

hakkasin teravalt silmas pidama Leljakest Lesginsky'ga. Ja kolme öö-päeva jooksul märkasin ainult, et Leljakesel kõik aeg kuidagi iseäranis tugevalt hiilgavad silmad ja et ta iseäranis lahke mehega. Ja rohkem midagi, täiesti midagi. Lõpuks hakkas mul häbi. Mäletan, kui piinlik oli, kui kord öösel kornet ülemiselt kohalt maha hüppas ja kaua ei tulnud, ja siis tulles ja nähes et laman paberossiga, ütles:

— Täiesti unustasin, et pidin täna hommikul saatma telegrammi Samaarasse, pole viga, saatsin siit...

Staabi-kapten norskas rahulikult.

Hommikust peale hoidus meie kvartett koos. Õhtuti mängis Lesginsky alati kaua ja hästi, kuni kustus restoraanis elekter. Laua ääres rääkis ta endiselt väga vähe. Fotograaf oli pimedas vannitoas juba jõudnud meie pilte ilmutada. Leljakene ja kornet olid välja tulnud kõige paremini.

Ma katkestasin oma tähelepanekud. Ja ehk Lesginsky harv öö kui välja ei läinud, kuid mind see enam ei erutanud.

Päeva kolm enne Irkutskit sõime harjumuse järele koos õhtust. Mäletan, et mul kukkus kahvel, kummardusin, et teda tõsta ja pidin pea kukkuma, sest nägin täiesti selgelt ja lähedalt kuidas Leljakese king tugevalt surub korneti saabast. Kogemata jalga nii paigutada oli võimata.

Jõudsin vaevalt lõpuni istuda. Lelja sai kõigest aru. Ma tundsin enesel tema vaadet täis põlgust ja viha. Kuid terve päev hoidusid tema ja kornet lõbusalt ja lihtsalt. Aga minul oli lämmatav ja valus. Staabi-kapten, kui meeeldi, rääkis nii korneti kui ka naisega ja minuga iseäranis lahkelt. Ma katsusin mitte vaadata tema peale.

Mitte ammu enne sõitu oli mul juhus olla eksperdiks sõja-ringkonnakohtus. Kui kohtusaali toodi kaebalune, et temale otsust kuulutada, mida ta veel ei teadnud, märkasin et eesistuja pööras ära õnnetust soldatist ja katsus kogu aeg mitte kokku puutuda tema vaatega.

Nüüd oli minu seisukord veel halvem sellepolest, et tundsin ennast mitte kohtunikuna, vaid kaassüüdlasena.

Kogu aeg ma päriselt põgenesin staabikapteni eest.

Tahtsin rutemini jõuda Irkutski, kus pidin ümber istuma sanitaar-rongi ja lahkuma oma kaasreisijaist. Jäi veel kaks ööd ja üks päev.

Peale raske tunde oma „kaassüü“ üle, piinas mind veel kahjutundmus selle üle, et ühe noormehe, peaaegu poisikese, teooriad, mis mulle nii absurdsed näisid, kõige hiilgavamal

m. s. see instruktiiivne imekspandav kindlus, millega asjaomane isik leidis seal raamatu, siin kaeluse just siis, kui oli kõrvaldatud nende peidusoleku põhjus.

A. A. Brill jutustab mehest, kellele käis naine peale, et ta võtaks osa mingisugusest seltskondlikust toimepanekust, mille vastu ta õieti oli väga ükskõikne. Mees oli annud viimaks järele naise palveile ja hakkas kohvrüst võtma oma pidurõivaid, katkestas aga selle tegevuse ja otsustas enne habet ajada. Kui ta sellega valmis, läks ta kohvri juure tagasi, leidis ta eest kinniläänuna ja võtmeid ei olnud võimalik leida. Lukuseppa ei olnud saada — see oli pühapäeva õhtul, ja nii siis pidid mõlemad seltskonnas endid vabandada laskma. Kui kohver järgmisel hommikul avati, leiti võti seest. Mees poetanud ta oma hajameelsuses kohvri ja paisanud selle kinni. Igal lugejal on vist selge, et see „juhus“ nii väga juhuslik ei olegi — mees ei tahtnud ju minna sinna seltskonda ja pani seepärast ise eba teadlikult endale tee kinni, poetades võtme kohvri sisemusse.

E. Jones — ise psükoanalüütik — pani enda juures tähele, et igakord pani valesse kohta piibu siis, kui ta suitsetanud liig palju ega tunnud ennast seepärast hea tervise juures

olevat. Ta leidis piibu siis jälle kõiksugu kohist, kus teda harilikult ei hoitud.

H. Sachs — jällegi ise psükoanalüütik — kirjeldab, kuidas ta kord säärase valesse kohta paneku läbi vabastunud töötamise kohustusest:

„Läinud pühapäeval peale lõunat olin ma viivu kahevahel, kas peaksin töötama või tegema jalutuskäigu sellele järgneva külastusega, otsustasin aga peale teatavat võitlust esimese kasuks. Umbes tunni aja pärast panin tähele, et mu paberitagavara lõppenud. Ma teadsin, et kusagil laekas juba aastate kaupa olin hoidnud paberikimpu, otsisin seda aga asjata igalpoolt, ehk küll sealjuures nägin palju vaeva ja sorisin läbi kõiksugu vanu raamatuid, broshüüre jne. Nii siis olin sunnitud oma töö katkestama ja ära minema. Kui õhtul tulin koju, istusin sohvale ja vaatasin mõtteis, hajameelsena vastasolevat raamatukappi. Seal paistis mulle silma üks riul ja mulle tuli meele, et ma kaua ei vaadanud läbi tema sisu. Läksin vaatama. Eel kõige, teiste peal, lamas nahkmapp ja temas puhast paberit. Kuid alles siis, kui juba olin võtnud välja paberi ja olin parajasti teda kirjutuslaua laekasse panemas, siis alles tuli mulle meele, et see on ju sama paber, mida ma pealelõunal asjata otsinud. Pean siia

Uuemad kaevamiste tulemused Kreetaa saarel.

Kultuur, mille märgid kaevamisel avalikuks tulevad, arvatakse kaugelt vanem olevat Greeka kultuurist.

Londoni konverents.

Esimeses reas pahemalt paremale poole: Hellog (Ameerika), Theunis (Belgia), Herriot (Prants.), Macdonald (Inglism.), Stefano (Itaalia) ja Hayashi (Jaapan).

veel tähendama, et ma, ehk küll muidu mitte kokkuhoidlik, paberiga väga ettevaatlikult ümber käin ja alal hoian viimase kui puhta jäänuse...“ —

Kui me nüüd valesse-kohta-panekute juurest veidi pöörame unustamise juure puhtal kujul, siis peame kõige pealt tähelepanu juhtima sellele asjaolule, et meie üldiselt kaldume selle poole, et unustada meile ebameeldivaid elamusi. Sellest teavad palju jutustada arstid, kelle patsiendid igakord ei mäleta enam kõike seda, mida nad mäletama peaksid — lihtsalt seepärast, et need mälestused on meile ebameeldival viisil seotud nende haigusega ega ennusta neile midagi head tervenemise suhtes. Ühe huvitava ja peaaegu tüübilise näite toob Freud oma ülalnimetatud raamatus selle isiku sõnadega, kes talle jutustas tolle lookese: „Kui mu vaese naise pleuriit paljude nädalate pärast ei tahtnud ikka veel taganeda, kutsuti dr. P. konsiliaariusena. Tema pani ette harilikud küsimised, m. s. ka, kas naise perekonnas on ette tulnud kopsuhaigusi. Minu naine eitas seda ja mullegi ei tulnud midagi meele. Dr.

P'ga jumalagajätmisel tuli jutt nagu juhuslikult väljasõitude peale ja mu naine ütles: „Jah, pikk teekond on Langersdorfinigi, kuhu on ma etud mu vaene vend. See vend oli surnud umbes 15 aasta eest peale mitmeaastast tuberkuloosi. Mu naine oli armastanud teda väga ja kõnelema mulle temast palju. Jah, mulle tuli meele, et ta omal ajal pleuriidi konstateerimisel oli olnud väga mures ja öelnud: „Mu vendki on surnud kopsuhaigusse.“ Nüüd aga oli mälestus sellest nii väga eemale tõrjutud, et ta isegi peale ülalpool harvendatud lauset ei leidnud põhjust parandada oma seletusi oma perekonnas ettetulnud haigeksjäämistele kohta. Mulle endale tuli see unustus meele samal pilgul, kui ta kõneles Langersdorffist.

Usum, jällegi võib iga lugeja oma enda elust meele tuletada sarnaseid juhtumisi, nagu eelpool toodu — on need ju kõige proosalikumad, kõige igapäevasemad, mis ei eita sugugi seda huvi, mida nad võivad äratada õieti valgustatuina.

Siinkohal esiteldud vaatepunkt, et piinli-

kud mälestused on iseäranis altid (ausgesetzt) unustamisele, peaks õieti praktiliselt mängina osa nii mitmelgi alal. Seda peaks m. s. iseäranis arvesse võtma kohus tunnistajate seletuste hindamisel — naiivne oleks ju arvata, et seletusandja vannutamise võiks mõjuda iseäranis värskendavalt tema mällu, kui ebateadvusel on vägevaid põhjusi salgamiseks. Sama nähtust peaksime arvesse võtma ka üksikute rahvaste ajalooa tutvunemisel, teame ju väga hästi, et sealt kõik ebameeldivad mälestused lüüasaamisist ja teisist saatustloogest on kui mitte just jäljetult kadunud — sedagi juhtub — siis igatahes tublisti pehmendatud. Seda nähtust toonitab m. s. iseäranis tuntud H. Stewart Chamberlain, kes oma noores eas on õppinud Inglise, Prantsuse ja Saksa koolis üht ja sama ajalugu — ometi on sel ühel ja samal ajalool samade nimede ja aastaarvudega olnud iga rahva juure ise nägu — peaaesjalikult selle tõttu, et iga rahvas on temast kõrvaldanud enam-vähem kõik, mis talle mälestusena piinlik.

Sama nähtust tundis ka Darwin, kes sellest tegi targa ja ausa järelduse. Oma autobiograafias kirjutab ta: „Paljude aastate kestel käisin ühe kuldse reegli järele, nimelt, leides avaldatuna fakti, uue tähelepaneku või mõtte, mis käis vastu ühele minu üldiseist tulemustest, tähendasin ta üles otsekohe ja punktipealt, sest et kogemused mind õpetanud, et säärased tõsiasiad ja mõtted kaovad kiiremini mälestusest, kui need, mis meile meeltemööda. —

Unustamisele altid ei ole loomulikult mitte ainult muljed ja elamused, vaid samuti ka v a t s u s e d. See unustamine on muidugi sama vähe juhustlikku laadi kui seni käsitletu, ja nii mõnelgi juhusel saab iga inimene aru, mida see unustamine tähendab. Kavaleeril, kes ei ilmunud kohtamisele, ei maksa ennast oma daami ees vabandama hakatagi unustuslikkusega. Daamil oleks täieline õigus, kui ta ütleks — ja ta ütleb seda kindlasti — „Aasta eest ei oleks sa seda unustanud. Sa ei tee minust lihtsalt enam väljagi.“ Daamil on tõepoolest õigus, sest säärased unustused juhtuvad ainult siis, kui huvi asjaomase isiku vastu on juba jahtunud. Jällegi ütleb teadvus: „Ma peaksin õieti minema kohtamisele“, kuid samuti astub despootlikult vahele ebateadvus: „Too olevus ei paku sulle enam midagi. Ei ole mingit mõtet kohtamisele minna.“

B. Shaw näidendis „Caesar ja Kleopatra“ piinas end Egiptist lahkuv Caesar ideega, tal olnud mingi kavatsus, mida ta nüüd unustanud. Viimaks tuleb välja, mis asja unustanud Caesar: jumalaga jätta Kleopatraga! Selle väikese

joonega tahab autor näidata, kui vähe Caesar hoolinud pisikesest Egipti printsessist.

Neid motive kokkuvõetult, mis põhjustavad siinkohal kirjeldatud unustamise, nimetab psükoanalüüs lühidalt v a s t u t a h t e k s (Gegenwille).

Ühest huvitavast unustamise juhusest, milles esialgu allasurutud kavatsus murdus läbi „vastutahtena“, tuues endaga tagajärjena ebameeldiva seisukorra, jutustab Freudi raamatus keegi ohvitser T...

„Wäga tähtis punkt.“

Jaapani esitaja kõneleb Inglise peaministriga Londoni konverentsil.

Üks „vahahelejätmise“ juhus.

Ühes sõjavangidest ohvitseride laagris haavab auastmeliselt vanemat keegi tema seltsimehist. Haavatu tahab võimalikkude piinlikkuste ärahoidmiseks tarvitusele võtta ainsa tema käsutada oleva võimuabinõu, eemaldada tolle ohvitseri ja lasta tema üle viia teise laagri. Alles mõnede sõprade nõuandel otsustab ta vastu oma tahtmist loobuda sellest ja astuda aukohtu teele, millega seotud palju ebameeldivusi.

Samal ennelõunal peab see komandant ohvitseride nimekirja valveorgaani kontrollil ette lugema. Eksitusi ei olnud tal, kes tundis oma seltsimehi juba pikemat aega, seni juhtunud. Täna jätab ta vahele oma haavaja nime, nii et

see, kui kõik tema seltsimehed juba lahkunud, peab paigale jääma, kuni eksitus selgunud. Vahelejätud nimi seisis täies selguses ühe lehekülje keskpaigas.

Seda juhtumust loeti ühelt poolt ettekatsetud haavamiseks, teiselt poolt vaadati tema peale kui piiniiku ja eksiseletuseks kohase juhuse peale...

Meil on selge, et seal ei või olla juttu millestki ettekatsetud haavamisest. Jättes vahele oma haavaja nime, väljendas laagri kommandant sellega ainult veel kord oma soovi, millest ta pärast v a s t u o m a t a h t m i s t loo-

bus, et tood ohvitseri üle viidaks — loomulikult ei seisaks tema nimi siis enam selle laagri nimikirjas ega tarvitseks teda ka enam ettelugeda.

Loodetavasti hakkavad lugejad sellegi artikli mõjul ikka enam ja enam veenduma selles, et see, mida meie hingelises elus arvatakse „juhuseks“, ei olegi nii väga juhuslik. Samuti loodame, et huvi on äratatud juba säärasel määral, et lugejad hakkavad iseseisvalt korjama tähelepanekuid, mis ühelt poolt ei sünnita suuri raskusi, teiselt poolt aga on äärmiselt huvitav.

MONTROSE.

Norra kirjaniku SVEN ELVESTAD'i romaan. Eestind E. J.

16

XXXIII.

Arnold Singeri tunnistus II.

„Mida ma ütlesin? Kas ta on juba üle aia roninud? Mu mõtted on sündmusest ette jõudnud, mu herra. Ma tunnen sama värinat, sama rahunust, nagu siis. Ka siis tõttas mu fantaasia sündmusest ette. Ma tundsin end nagu hirmuga täidetud ootuse lainetuses. Ma katsusin oma hirmu uimastada koleda kiirusega. Nii on see ka nüüd jälle, kus ma katsun meeletuleta kõiki üksikasju; mu süda peksab metsikult, rutemini! rutemini! Nagu loom, kes nuusib saaki, tõttan ma vastu otsusele, tagasivõtmatule lõppotsusele, mis peab täitma mu meele rahuga. Ja siiski tunnen nüüd, et ma reisiil aiaplängist kuni majaukseni olen läbi elanud meeleolude ning tähelepanekute lõpmatuse. Reisis nime-tan seda, mu herra, ehk see küll oli ainult mõneminutilise hiiliv rändamine. Neil väheseil minuteil tapmise eel teeb mõrtsukas haruldase reisi läbi vahelduvate meeleolude. Kõik ta meeled on avatud kuulmatule tundlikkusele, kõik, mida kuuleb ja näeb, mida meeletab, iga väike asjake võtab ebahariliku tähenduse, kuna ägedad tuulehood tema erkudes teda edasi kihutavad. Aeg on kaotanud oma piirid. See pärast eraldab ta sekundeid raskelt, tema arusaamisvõime töötab keeruliselt, mõni vari või leht tema teel, veereva kivi krabin muutuvad suurteks, järeldusrikkaks sündmusiks, mis kutsuvad esile hirmu, mõtlemist, meeleheidet ning uuesti jälle julgust. Oo, mu herra, see on õige, et mõrtsukas on elu suurem vaenlane, seepärast ühinevad ka kõik elu avaldused, et teha tema viimast sammu pikaks koledaks reisiks. Kui ta need võidab, siis lõpetab oma töö, alati

aga tabab teda viimaste minutite valurikas igavik.

Mida nägi mõrtsukas, kui ta libises kõige kõrgema puu varjus üle aia?

Ta nägi, kuidas maja uinus vaikuses. Puud olid läinud tumedamaks, maantee hallimaks. Nagu pool pühitud söejoonistus puhkas öine maastik, ainult kõrged paplid näitasid oma piirjooni, nagu kaks musta pragu taeva sügavsinisel koorel; kui ta puu all edasi hiilis ja lehti puudutas, arvas ta kuulvat lehtede sahinat nagu puuokste sosinat. Vaikuses, mis sellele järgnes, oli tal, nagu oleks puu midagi öelnud ja nagu kuulataks kogu aed hinge pidades koledat uudist. Nahkhiir lendab kuulmatul heljumisel mööda, ta vabiseb, tal on, nagu lendaks loom läbi ta südame. Ämblikuvõrgu niit löikab noateravalt tema otsa, tasane liiva ragin tema jalge all puudutab teda raudkülma värinaga. Rohi on udust niiske ning kleebib nagu verine vaip taldade külge. Sääskede müriaadid kihavad ta ümber, ta ei näe neid, tunneb aga nende tõukeid vastu silmalauge ja meeletab haruldaset tundliku kuulmisega öö teravmaid ning tasasemaid häält: moleküülide leegionide hõbevuhinat. Õhk on täidetud elavate olevustega. Ligidal on tiik, ta arvab tiigis kuulvat solinat, tumedad rohukõrred puude all seisavad nagu kõrkjad vagusas vees. Vallatud äkilisest põhjuseta kujutelmist, arvab ta hirmuga nägevat surnut, kes lamab kõrkjais vagusi ning kuust valgustatud; kuu aga ei näita ennast täna öösel, ja mida ta näeb, on rohi, hauasarnane roheline muru, ning puude kohal näeb ta hirmuvärinal linnutee õhulist vööd. Kas on möödunud sekund mõrtsuka igavikust?

Ta jõuab avarale platsile ja jääb tahtmata

seisma, sest et teda ei varja enam sügavad varjud ning puude lähedus. Oksad, mida ta hiilival rändamisel oli kõrvale painutanud, võtavad jälle oma esialgse seisangu ning uuesti on kõik vaikne. Avar plats saab talle külmaks ja vaenuliseks ning ta tunneb suurt tungi enast peita. Ta tunneb end viibivat laskeliinil hädaohus, kus teda lähemal hetkel kuul võib tabada. Talle tooks rahustust, kui ta kuuleks vähemutki inimeste eluavaldust, ainult üht sammu teel ehk üht häält kaugel. Ent see lakkamatult luurav ning tumm loodus mõjub ta peale uskumata rõhuvalt. Aiavärava kivipostid on pööranud oma graniitpilgu tema peale. Paplite põhjatud hulgad peidavad silmi, mida ta ei näe, kuid mille valvsat ning ähvardavat jõudu ta tunneb. Kõik inimsus on kadunud mõrtsuka kurjast hingest ja elustab surnud esemeid tema ümber tungivate etteheidetega; südametunnistus vahib talle tardunult vastu maantee hallist valendusest. Hirmunult tõstab ta pilgu majale ning korraga selgub talle, et maja on teda märganud ja ootab tema tulekut. Maja on avanud oma mustad aknasilmad! Inimese silmad ei või väljendada nii koledat hirmu, nagu need õelalt sihtivad mustad koopad.

Ta näeb ainult ülemisi musti neljanurgelisi aknaid, alumised peituvad rohuaias varjus. Ta näeb segaselt ka üleskääritud aknakatuseid, mis veel rohkem suurendab sarnasust pärani ning ehmatanud silmaga. Kuna mõrtsukas vahib tardunult seda viirastust, seda unenäolikkude kivide ning varjude nägu, omandab ta järjest vahelduv aimdusrikas meeleolu uue kuju. Ta arvab nägevat viirastuses iseenda hirmu. Pikkamisi, nagu ilmutataks uut pilti teise peale, nii ilmus uus kujutelm tema pärani silmi ette. Puud maja ees, mille okste vahelt mõrtsukas õhtul oli näinud valgeid, lahkeid aknakardinaid ja naist, kes muretult oli toetunud aknaraami

vastu — need puud seisavad nüüd nagu pimedusega täidetud kuristikud mõlemal pool treppi. Midagi on äkitselt kadunud ning välja langenud maja näost, puude pimedus kujutab kaht suurt tühja silmakoobast ja kondikollane kivimaja eesküljel tõuseb kui surnupea siluett õhtutaeva poole. Nii, kõik meeled täidetud surmaga ning hukatusega, läheb ta mõrtsukatöele, isegi õhk higistab läbitungivat surnuaia lõhna. Nahkhiiired lendavad ta ümber mustil tummadel tiivul. Iga hiiliva sammuga niiskes rohuse kutsub ta mõrtsukatöö vaime, neid pimeduse ning vaikuse olevusi. Nüüd heljuvad nad tema pea kohal, hääletult, tõusval ning langeval lennul...

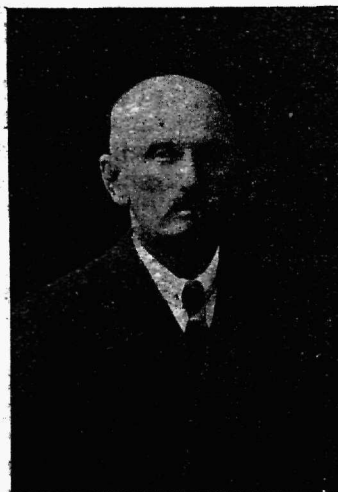
Kuhu olen ma jäänud? Muu on tundmus, nagu ei järgneks ma talle enam, ja siiski olen mina mõrtsukas. Ma seisan väljas aias, ümbritsetud kirjeldamatu kevadlõhnaga. Ent siiski olen ma sees paneelukse ees laiade, pruuniks kõrvetatud ruutudega. Mida ootan ma siis väljas? Nüüd saabub see. Ohvri surmakarjatust. Seda tahan kuulla. Ma ütlen teile, mu herra, mitte ainult ohver ei karju. Selles karjatuses saavad kõik tummad inimesed jutukaks. Inimeluaseme minestuslik hirm, paplite valvas pimedus, kõik, mis kuulub inimesele ning on tema sõbrad, aiakuse kivipostid, maantee, tasaseks lõigatud rohi murul, kõik, mis oma surnud kuid ootavate silmaga oli näinud mõrtsuka tulekut, annab õhku oma valule ohvri surmakarjatuses, nagu selle igavene süüdistus, mis kuulub elule ning inimesele. Seal kuulis mõrtsukas karjatust, jah, seal kuulsin seda — — —“

Keller oli lõpetanud. Ette lugedes oli ta vahetpidamata käega juukseid silitanud. Nüüd ei tulnud tal midagi paremat meele, kui närviliselt paberit lehitsedes, ta sõrmed värisesid, ta oli väga närviline ning vaatas küsivalt üles. „Tulise pihta,“ hüüdis Krag hämmastunult, „kas see on kõik?“

Haapsalu linnavalitsus.

Linnanõunik P. Randfeld.

Linna pea L. Grönberg.

Linnanõunik V. Väeden.

Aidtal Austraalias.

Õunte noppimine.

„Jah, seniks. Kui ta siamaale jõudis, sulges ta silmad ja ütles, ta olevat surmani väsinud. Ma pidavat mõne tunni pärast jälle tulema, siis ta tahab jätkata.“

„Kas stenografeerite?“

„Jah.“

„Mida arvate?“ küsis Krag edasi.

„Mida arvan,“ vastas Keller kibeda naeratusega, „ma arvan, et teie kahtlete.“

„Ma ei tahtnud seda öelda. Mida arvate sellest tunnistusest?“

Keller, muidu nii külm politseiagent, oli nähtavasti tugevalt vapustatud elamusest Arnold Singeri juures. Ta rääkis ägedalt, millise tugeva mulje oli see mees tema peale avaldanud.

„Ta on kindlasti väga haruldane nähtus suurlinna elus,“ ütles ta. „Olen kindlasti veendunud, et võime oodata temalt imelikke paljastusi. Ta on meie ülikultuuri produkt. Teie teate, armas Krag, et viimase kahe, kolme aasta jooksul on mitu mõistatuslikku mõrtsukatööd jäänud selgitamata. Kujutlege nüüd, kui Arnold Singer lahendaks meile need saladused. Ehk on ta mõni müstiline kuju, üks neist haruldasist loomest suurlinna elus.“

„Aga Montrose?“ ütles Krag ja naeris.

„Jah, Montrose — — — see tuleb veel, see

tuleb hiljem. Ma küsisin temalt ka Montroset. See tuleb veel, ütles. Vältab veel tunde, kuni ülekuulamine uuesti algab. Ma olen harva nii põnevil olnud.“

„Ma tahaksin teile veel kord meele tuletada,“ ütles Krag mantlit selga tõmmates, „ma tahaksin teile ainult seda meele tuletada, mida kõige pealt peame teada saama, nimelt:

1. Kus on Montrose, elus või surnud?

2. Kes ja kus on tema mõrtsukad või need, kes ta röövivad?

3. Kus on hullu professori mõrtsukad?

„Ma usun,“ ütles Keller, „et Arnold Singer on tapnud abt Montrose.“

„Aga, armas sõber, kas võib tema mõistust usaldada, kui ta seda ütleb? Ta räägib siin väga sonimise laadi.“

Tema sonimine annabki talle just viirastusliku mälestuse juhtunust. Teie oleksite pidanud nägema ta nägu, kui temast lahkusin, enne, kui tule kustutasin. See oli kivistunud, maa pealt äraolev... Pean alaliselt mõtlema tema peale.“

Krag mõtles ka tema peale. Ta arvas nägavat teda liikumatult pimedas kongis lamamas. Ta pidi mõtlema sõna reisi peale, mida vana oli tarvitanud. Nüüd reisis Arnold Sin-

ger oma kongis, väikeses kivist nelinurgas, kaugel kõigest olevikust, vastu varemata paevade kuriteole ning enne läbielatud tundide kotutavusele.

Seda mõtles Asbjörn Krag.

XXXIV.

Number 32. Siin.

Sel õhtul oli Paabulind inimesi täis. Kõmuline abt Montrose kadumislugu ning saladuslikud tapmised olid hiigla reklaamiks lokaalile. Kolm korda pidid uksi lukustama, nii suur oli uudishimuliste külaliste tung. Hommikpilvitusele, kes oma punases ja valges külluses oli joogilaua taga valitsuse jälle oma kätte võtnud, ei meeldinud see tung sugugi, sest ta mõistis väga hästi selle põhjust. Mõnda uudishimulist, kes küsis üsna naiivilt, kas ta ei võiks näha tuba, kus professor tapeti, kohtas kole pilk hommikpilvituse silmist ning kare, urisev hää, mille tähendust ainult Rudolf taipas. Arukas kelner ruttas juure ja viis pealetungivad küsijad välja tänavale.

„Kaduge, mu herrad, kaduge jumala pärast. Ta uriseb ainult kord. Siis tuleb kohe.“

„Mis tuleb siis?“ küsisid väljavisatud külalised pahašelt.

Rudolf kirjeldas rääkiva liigutusega seda, mis tuleks, kui kõuepilv veel kord uriseks. Ja see liigutus oli Rudolfi meisterlikus kujutuses nii selge, et kõik jäid vait. Polnud siis soovitatav täna ligineda kõuepilvele. Tema halb tuju lasus ka ümbrusel, ilusatel valgetel tülli- ning puudripilvedel, mis kindlustasid tema võimsat keha külgedelt. See argus pilvederiigis andis sellevahel põhjust intiimseimale mõtetevahetusele. Kuldketiga noor herra ei puudunud ka sel õhtul. Ta oli üsna õnnelik, sest et tema väljavaltu, selle asemel, et ümber hulkuda ja külalistega lipitseda, istus üsna vaiksest ning korralikult heegelnõelaga paigal. Nagu ta seal istus viisakalt ja koduselt, mahalöödud silmeaga, võis teda pidada vooruslikuks aadlipreiliks läinud ajast, kuna noormees, kes ikkagi veel sõna ei öelnud, vaid neidu vahtis ja vahetevahel väikesest, rohelistest klaasist rüüpas, ei paistnud veel üle saanud olevat oma õnnetu, vastamatu armastuse aegjärgust. Ainuke, kes mõjus natuke segavalt, oli, nagu harilikult, Doora. Tema niiskelt läikivaist silmist võis näha, et ta oli juba tublisti pudelitega tegemist teinud. Veel oli ta aga kaugel oma haripunktist, kus ta sasis juustega ning kriiskava häälega pani orgiaid toime viisakas „Paabulinnus“. Teised neid lahutasid oma rahutust sellega, et nad vahetasid puudritoose, vastastikku nuu-

sutasid üksteise lõhnaõlisid ning poleerisid oma küüsi. Ja kõuepilv torises.

Sellele aga, kes ses õhtukihinas tahtis kalu püüda, oli see tung väga meelepärast. Seal oli nii palju võõraid nägusid, et keegi uus ei äratanud tähelepanu. Isegi teravam tähelepanija ei võinud märgata muud midagi kui uudishimuliste juurevoolu ning silmatorkavat rahutust jubedate sündmuste üle. Ja siiski sündis segaduses midagi kindlat, midagi, mida saadeti salajate silmapilgutustega, kavalate märkidega ning ägedate sosistamisestega mööda minnes. Keegi keskealine mees valju, ebameeldiva näoga tuli uksest sisse. Ta jäi tungist täiesti puudutamalt natukeseks seisatama ning vahtis luuravalt rahvahulka. Siis langes ta ägeda liigutusega taburetile laua ees ning tellis jooki. Ta tuli otse sel hetkel, kui Doora lubas endale taltsutamatu naerupuhangu. Neiu katkestas naeru keskel, vaatas mehe otsa, jätkas siis aga naeru võimalikult veel kõvemini. Mehe näol polnud näha vähematki jälletundmise märki. Öieti polnud seal ka kedagi, kes teda oleks tähele pannud. See oli keegi võõras lühikese, süsimusta juustega, mis paksu lokina kukkus otsale.

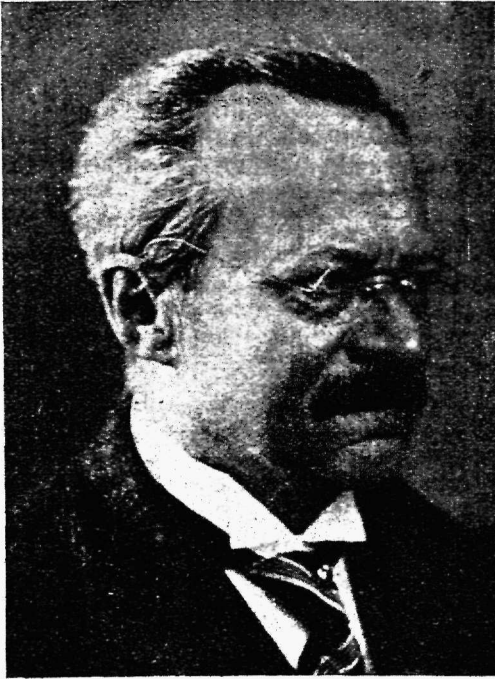
Miks naeris Doora? Vaene Doora pidi oma ametit, olla lõbusam lõbusate seas, hoolega pidama, ta naeris suuremalt jaolt ei millegi üle. Oma pooljoobnud joovastuses hakkas ta ilma vähemagi põhjuseta kergemeelselt naerma, ainult, et näidata hommikpilvitusele, et tema, mis puutub lõbususse, on ainuke tõmbejõud selles suhtes. Seekord oli tal aga tõesti põhjust üleannetuks naeruks. Väike vicomte, Pol, kõigi neidude ja öökabareede lemmik, oli tagasi tulnud ühelt väikeselt lõbukäigult, ta oli tunni ära olnud ja viibis nüüd seisukorras, milles kahetsemisväärt viisil suurt piirituse mõju paistis.

Pol ning Doora istusid poleeritud marmoralaua ääres ja pistsid pead kokku. Pol jutustas. Ta oli käinud salajases mänguklubis.

„Esiti panin sada,“ ütles ta, „ja kaotasin. Siis panin kakssada ning kaotasin. Siis panin kolmsada ja kaotasin. Siis panin tuhat ja võitsin, bravo. Siis panin sada ja kaotasin kaks-sada. Kaotasin. Siin panin tuhat ja võitsin, bravo.“

Doora naeris ebaharilikult valjulult.

„Näidake mulle ka,“ ütles ta. Pol tõmbas peotäie pabereid ning kulda taskust. Doora karjus vahuveini. Kaks vahuveini korki paukusid. Pol jõi ning läigitas suurema jao marmoralauale. Doora jõi ja läigitas veel rohkem, kusjuures ta nagu kogemata laskis ühe pudeli laua alla kaduda ja kasvava elavusega tellis kaks uut. Ning Pol jutustas:

Prof. Dr. Miethe, (Charlottenburi tehn. ülikoolist), kellel korda on läinud elavõbedast kulda valmistada. Aga sel kombel kulla valmistamine läheb nõnda kalliks, et kulusid ära ei tasu.

„Ma võitsin ühtepuhku. Seal tuli peremees, väga peen herra, Whiskers, Inglise lord, kulduur vapiga ühes taskus, võlts kaardid teises taskus. Hm, hm. Rõõmustab mind väga teie õnne kaardimängus näha, ütles peremees, üks klaas, mu herra. Ei, tänan, ütlesin, kuid sigar, see ei ümasta ega mürgita, ütlesin. Sellepeale panin tuhat ja võitsin. Seal hakkas peremees nutma, mitte pisaraid, vaid whiskit. Siis tulid daamid, ilusad daamid, bravo. Anna mulle üks raha oma võidust, ütles Leonora, sa tunned teda muidugi. Kaks, ütlesin, kaks raha, ja toppisin talle talje vahele, näe, siia, katseks, ära karju ometi nii neetult, Doora...“ Doora aga kisendas rõõmust ja hoidis raha, kuna ta selleks veel käe rinnale pani.

Vaene Pol jäi vahepeal ikka rohkem jooknuks, kord tuigastas koguni natuke, pea mar-

morlaual, kust halastamatu Doora teda müksuga pähe äratas. Seal tõstis ta pea. Ta oli sattunud eleegilisse meeleollu, tal olid pisarad silmis ning ta usaldas sosistades Doorale oma palavat armastust. Kui ta asjata katsus tooliit põlvili langeda, vahetas Doora vargseid pilke ebameeldiva võõraga. Võõras süütas parajasti sigarit ja läbi sigarisuitsu vahtsid ta silmad kavalalt, külmalt ning käskivalt.

Ei need salamärgid, ei Poli õnnetu purjusolek ega Doora lõbusus ei äratanud mingit tähelepanu. Selleks olid sarnased juhtumised liig igapäised „Paabulinnus“, peale selle kihvas lokaal inimestest, nii et polnud sugugi võimalik selles käratsemises üht sõnagi mõista. Musta otsalokiga mees maksis arve ning läks. Uus külaline istus tema platsile.

See oli vanem herra, üks neist tüüpidest, keda sagedasti nähakse sarnaseis lokaales, endise elumehe kurvad varemed. Ta nägu oli punaseks värvitud, mõned juuksesalgad rippusid otsal, nagu heinateo viimised õlekõrred, ja kui ta ennast liigutas, ragisesid ta podagrahaiged liikmed, peale selle väljendas ta kõneohtrus peaju pehmenemist. Ta oli iluduste juuresolekust hurmatud ja pigistas kogu aeg monoklit silma, et paremini näha joogilaua taha. Ja kui ta arvas nägevat midagi lõbusat, ütles ta: „Aeh... äh... äh...“ ning naeris.

See vanem herra istus pärast Poli platsile, kui jooknu mängija peale sosistamist Dooraga oli vankudes lokaalist lahkunud.

Reibas ning vahva Doora oli ajanud nähtavasti ta pea täiesti segamini.

Marmorlaud paistis kurb pärast Poli orgiaid.

„Ptüi,“ ütles vanem herra.

Ühtlasi pani ta aga oma käe laua äärele ja hoidis seda seal kogu aja.

Marmorisse olid mõned peaaegu nägematud märgid kriipseldatud ja neid märke kattis vanem herra oma käega.

Seal seisis:

„Number 32. Siin.“

Ja seda oli Pol oma briljantsõrmusega kritseldanud. (Järgneb.)

PIKSELÖÖK.

Inglise kirjaniku J. GALSWORTHY jutuke. Tõlkinud J. R.

See oli enne sõda, ja olukord oli niisugune, et igapäevase elu tragöödiad ning komöödiad veel tähtsaks peeti.

Ma polnud oma sõpra Prank Weymouth'i mõnel aastal enam näinud, kui ma jõulude ajal teda ja tema naist Heliopolis suures hotellis jälle kohtasin. Ta oli alati rõõmus seltsimees olnud, üks niisugustest, kes veiniklaasikese vastu vaenulik pole, ja isegi kasvataja koht ühe kõrgema õppeasutuse juures pole teda teiseks suutnud teha. Tema naine, kellega ma seni ainult kaks korda kokku olin puutunud, üllatas mind natukene. Ma mäletasin teda kui rahulikku, küsiva pilguga kaunis närvilikku, väikest isikut; praegune mrs. Weymouth oli kassikene naise näol, vallatu ja tujukas, alati valmis midagi ette võtma — kahtlemata reaktsioon selle maja pealesunnitud auväärilikkuse vastu, kus ta neljakümne poisi kasuemaaks oles, äärmist viisakust üles näidates kui klaaskupli all elama pidi. Meie egiptuse võõraste-majas vaikivate, tarkade, Araabia naisteenijatega, suure saaliga, palmiaia ja rahvusvaheliste külalistega, golfimänguplatsiga, väikeste, tumenahksete, siia ja sinna ruttavate Araabia „caddie'dega“ ja kõrbega üsna meie külje all, veiderdas Jessie Weymouth ning pööritas oma suuri tumedaid silmi, küünistas ja silitas meid oma väikeste käppadega. Elu oli talle äkitselt vastu astunud ja ta ajas seda vallatult taga. Meie kõik pidime sellest osa võtma. Weymouth kiitis naeratades tema kergemeelsused heaks. Arvatavasti teadis ta, et naine talle truu on ja et tema haukumine mitte hammustamine polnud. Weymouth'il oli raske kooli-poolaasta selja taga. Niiid ei võtnud ta ennast suuremat kätte, ta oli kehaliselt väsinud ja vaim oli tühi. Päikese ja tegevuseta oleku maitsmine, näis tema ainukene mure olevat.

Ma ei mäleta enam, kes esimesena ettepaneku tegi lõbureisi kõrbesse ette võtta, aga Jessie Weymouth'id haaras plaanist elavalt kinni. Weymouth'id polnud mitte rikkad, ja lõbureis kõrbesse maksab raha. Weymouth'id, mina ja Breconridge'i nimeline abielupaar tahtsid reisi ühiselt ette võtta; Breconridge'id kutsuti tütre haiguse pärast ootamata koju tagasi. Jessie Weymouth oli pettumuse pärast vihane. „Ma tapan enese ära, kui meie ei lähe,“ karjus ta. „Me peame lihtsalt kellegi kinni püüdma!“

Me püüdsime Radolin'id kinni, meie hotellist ühe Austria abielupaari, kellega meie peale lõunasöögi juhustikult koos viibinud olime. Mees oli krahv, ametis ühes Konstantinoopoli

pangas, ja naine oli — ma usun — ühe Viini maahija tütar. Ma olin neist huvitatud, sest nad olid hoopis teistsugused kui Weymouth'id. Mr. Radolin tarvitas oma puhkeaega tantsimiseks, golfi mängimiseks ning ratsutamiseks, kuna naine pealt näha erakordselt ükskõikne oli ja näis, kui oleks tema elujõuline mees teda ainult järele vedanud. Nägin mrs. Radolini toredas saalis ümber lonkivat, kus ta tarretanud pilgul enese ette tühjusse vahtis. Ma ei jõudnud selgusele jõuda, kas ta ilus oli. Tema kuju oli imeline, samuti ka tema silmad — jäärohelised tumedate ripsemete all. Tema ilme oli aga väsinud ja ükskõikne ning rikkus näo iludust. Aga Jessie Weymouth ei jätnud järele ja Radolin oli tubli seltsimees.

Nii läksime meie, kõik kõrbe rändajad, nääripäeval, „Mena House'ist minema. Meil oli ainult kaks nädalat aega, sest Weymouth'id pidid kahekümnendal Inglismaal tagasi olema. Meie tõlk oli lõbus poiss, rahvuse poolest Alshiria beduiin; peale tema oli meil veel kaksteistkümmend araablast, üks Greeka kokk, seitse kaamelit ja viis telki. Meie võtsime harilikku sihi Payoumi poole. Minul on meie ärareis veel selgesti meeles. Kõige ees Jessie Weymouth oma hõbehalli eesli seljas ja meie tõlk kaameliga. Siis Radolin, Weymouth ja mina eeslite seljas, ja Helene Radolin eemal, nagu harilikult, teise kaameli seljas, kõrgel istmel kiikudes. Koormakandjad kaamelid olid ees minema saadetud. Terve päeva ratsutasime meie ja jõudsimme jõekallast mööda Samaarani, kus meie halvasti lõhnavast küllast aupaklikus kauguses laagri üles löime. Mina asusin keskmisse telki, Weymouth'id minust pahemale ja Radolinid paremale poole. Meie lõbus tõlk mõistis oma ametit hästi ja õhtueine muutus tema, Jessie Weymouth'i ja Radolin'i tõttu otse pidulikuks. Sellest hoolimata olid esimesed päevad tsivilisatsiooni piiril täis pettumusi. Neljandal päeval olime siiski kaugel kõrbe üksilduses ja liiva kuumus hakkas meile pähe tõusma. Öö saatsime paljaste küngaste vahel imeilusa tähtis taeva all mööda, mis külm ja selge oli kui kristall. Meie tõlk oli õhtusöögil jälle üliõubus melleolus, Jessie Weymouth ja Radolin naersid palju ja Weymouth ise ei tahtnud neist taha jääda. Ainult Helene Radolin oli nagu harilikult blaseeritud, mis aga haavavalt ei mõjunud; näis nagu oleks ta rõõmsa oleku täiesti ära unustanud. Sel ööl jõudsin mina siiski kindlale otsusele, et ta tõesti ilus naine oli. Ratsutamine päikese paistel terved päevad oli tema

Persia peaminister Riza Khan,
kes lihtsast soldatist Persia diktaatoriks tõusis
ja shahi minema kihutas.

näole jume annud ja väsimus oli tema näolt nüüd kadunud. Vähemalt kaks korda sel õhtul panin ma tähele, et Weymouth'i silmad ka tema peal viibisid ja vist seda sama märkasid, mis minagi.

Jessie Weymouth'i ja Radolin'i naljad jõudsid õhtusöögil oma haripunktini. Viimaks jooksid nad pimedas lähema künka otsa. Mina istusin oma telgi avause ees ja lugesin tähti; seltsiliseks oli mul tõlk. See poiss oli Inglismaal olnud, tundis Euroopa vabadust ja meie naiste kombeid.

„See mrs. Weymouth on väga lõbus isik,“ ütles ta mulle. „Mr. Weymouth on väga rahu-lik mees. Ma arvan, tal on oma abikaasa flirdist

juba küllalt, aga ta ei lausu sõnagi; väga peen herra! Krahv on ka väga lõbus inimene, aga krahvinna — just kui jääpurikas.“

Ta läks araablaste juure, kus kaamelid seisid. Oli ilmselt vaikne. Tähtede ja poolkuu valgus langes liivale. Kõrb näitas end oma paremast küljest — oli jahe.

„Eks oli ilus! Head ööd!“

Helene Radolin läks oma kasukas minust mööda, ta kadus oma telki. Ma jäin istuma ja suitsetasin. Varsti nägin Weymouth'i telgist, mis söögitoaks oli, välja tulevat, pea kõrgel, sügavasti hingates. Laterna valgusel, mis telgi sissekäigul rippus, näis nagu oleks ta sisemiselt seletatud olnud. Ka tema läks oma telki. Kümne minuti pärast tulid mõlemad üleemeelikud jooksjad tagasi. Mrs. Weymouth tuli vaikides ees ja tema pahandatud näoilme paistis, nagu oleks ta enese ees lugupidamise kaotanud. Nad läksid iga üks oma telki ja ma kuulsin natukene aega paremal ja pahemal pool hääli. Siis vaikus kõik ja üleval jäid tähed sätendama.

Järgmisel päeval käisin ma araablastega ühes koos jala, ratsutamisest väsinud olles, ega näinud oma seltsilisi. Weymouth ja krahvinna tarvitadis nagu ma arvata võisin oma kaamelit, Radolin ja mrs. Weymouth oma eeslit. Meie jõudsime kella viieks Payoumi oaasi ääre. Ruum telkide üleslöömiseks oli väga kitsas. Telkidest, mis nii lähedal üks teisest, on paratamata naabrite kõnelust kuulda ja Weymouth'ide omast kostsid mulle kibedad hääled. Jessie Weymouth näis kaebavat, et Prank temaga päev otsa sõnagi pole rääkinud.

„Ma arvan, sa pahandusid selle üle, et ma eile õhtul krahviga jooksin?“ küsis Jessie.

Weymouth vastas lahke häälega: „Oo, mitte sugugi, mis võis mul selle vastu olla?“

Selle peale järgnes vaikus ja mulle näis, et Jessie Weymouth pettunud oli. Võib olla on mul ainult mälestuses mulje nagu oleks tol õhtul minu südamesse kartlik ootus asetunud. Õhtusöök ei olnud enam lõbus ega pidulik: väike mrs. Weymouth oli edev ja kahetseja ühtlasi, Weymouth ja krahvinna vaikusid. Radolin tegi kunstlikult sõnu; mina ja tõlk pidime kõneluse eest holtsema. Poiss näis täna nagu kärp olevat.

„Mrs. Weymouth näib millestki pahandatud olevat,“ ütles tõlk mulle, kui meie telki olime läinud. „Homme pean ma neil pea õigele kohale seadma. Ma toon ühe tantsijanna Sennou-resist. Aha, see alles mõistab oma asja! See teeb abielupaari õnnelikuks! Homme ostame värsked mune.“

Sel õhtul valitses mõlemas telgis pahemal ja paremal pool sügav vaikus.

Kogu päev rändasime Payoumi oaasi taimestikus ja jõudsime siis Sennouresi, kus jälle laagri üles löime. Seal oli palmimets ja see koht oli nõiduslik ilus, kuigi kõrbe külm ja selge vaimlikkus puudus.

Tantsijanna mõistis oma asja tõesti hästi. See oli väle, kergejalgne nõid, kes pärlkettides aina helises. Mind huvitas etenduse ajal araablaste ärevus, Jessie Weymouth'i tardunud ja kohkunud silmad — sest ta oli puhastverd väike kodanlane, kui asi naistesse puutus — meie tõlgi kõva naer ja Helene Radolin'i kõrk pilk, mis isegi Egiptuse tantsijanna viisakuse piirides suutis hoida.

Tantsu lõpul katsus egiptlane Weymouth'i erutada aga suutis teda ainult naeratusale ja sai sellepärast ise ärritatud. Ta kummardus meie tõlgi poole, näitas silmadega krahvinna kohta ja ütles mingi teravuse. Tõlk patsutas temale naerdes õla peale ja meie tõusime üles. Kümne minuti pärast oli laager tühi — tantsijanna ja araablased olid külasse läinud. Ma läksin välja, seisin pimeduses palmide all ja kuulasin nende lehtede kohinat.

Ühises telgis mängis Radolin kitarri, mis pärast araablaste muusikat rahustavalt kõlas. Äkki nägin ma Weymouth'i välja tulevat. Ta jäi laterna all, sissekäigu ees peatama ja vaatas tagasi; tema nägu oli täiesti valgustatud aga ma arvan seesolijaile jäi see varju. Kunagi ei unusta ma selle näo ilmet: see ei olnud muud kui puhas jumaldus.

Hallo! mõtlesin mina, mis see peab tähendama? Sel silmapilgul tuli ka Helene Radolin välja. Ta läks rahulikult Weymouth'ist mööda: see ei avaldanud aga vähematki soovi rääkima hakata ega järele minna; aga Helene oli teda näinud. Jah, ta oli teda näinud ja läks nüüd oma telki. Weymouth jäi aga kui naelutatult paigale ja seisis kaua liikumatult, nagu oleks teda välg tabanud, kuna tema selja taga kitarri viisid kõlasid, ümberringi aga palmid tugevas tuules mühisesid.

Ma arvan praegusel ajal naeretakse sarnaste asjade üle, sarnase vastutamata tundmuse hoo üle; seda peetakse vanamoeliseks või koguni romaaneliseks. Praegusel ajal, kus mõlemad sugud üheõiguslised, kus naised mõistuslike tegevuse poole kalduvad, ei peeta enam Veenusest lugu. Aga ma arvan siiski, mis minu sõbrale Weymouth'ile juhtus, see võib igale noorele mehele juhtuda, kes ütleb, et armastuse palavikku olemas ei ole ega ka omandamise instinkti mitte, kes ütleb, et armastatavat naist kerge on teisega jagada või teisele jätta. Muidugi on mehi, kelle soontes veri ei voola, aga õnnetuseks ei olnud minu sõber Weymouth mitte nende hulgas — mitte asjata

ei hiilganud tema nägu päikesest ja joodud veinist, mitte asjata ei olnud tema silmad tumesinised.

Meie kõrbereisi viimased päevad olid selleks kohased, et seda jumalust tõsta. Väike Jessie aitas selleks igapidi kaasa. Ta näis pime olevat kõige selle vastu, mis sünnib. Ta oli tüdinenud valjust kohusetäitmiselust, mida tema ja Weymouth kooli ajal pidid elama. Ta ei mõistnud oma meest teismoodi ette kujutada kui kainenana ja kuivana. Aga nüüd oli see mees joobnud, nagu veel iial olla võis. Asi muutus nii avalikuks, et piinlik oli vaadata, kuidas Jessie ikka veel midagi ei märka. Alles teisel päeval päikese loojamineku ajal, kui meie Payoumist juba lahkunud olime ja laagri kõrbes üles löime, sai ta õnnetusest aru. Weymouth ja krahvinna istusid kõrvu üks teise lähedal ja vaatasid päikese loodenemist. Araablastele olime ühe pödra kinkinud, et neid Payoumi röömudest lahkumise pärast rahustada. Nad katsusid käratsedes looma miisugusse seisukorda viia, et seda võimalik oleks süüa. Tõlk ja Radolin olid eemal. Mina joonistasin. Jessie Weymouth' lamas oma telgis. Mõlemad armastajad olid üksi, näod teine teise vastu pöördud ja nende käed puutusid vist üks teist. Paljad künkad olid iseäralises violett valguses; kui palju nad seda nägid, seda ma ei tea, samuti ka seda mitte, mis nad teine teisele rääkisid, kui Jessie Weymouth oma telgist välja tuli, ringutades ja haigutades kassilikult, nagu see tema viis oli, selja tagant neile lähedale hiilis, et neid kohutada. Kolm sammu eemal jäi ta seisma, ilma et teda oleks nähtud või kuulnud. Mina aga nägin tema huuli avanevat ja tema pilk tardus imestuse pärast. Äkki kattis ta oma silmad kätega, pööris ümber ja hiilis telki tagasi.

Viie minuti pärast tuli ta jälle tagasi, helepunased laigud põskedel. Ma nägin teda nende poole jooksvat, nägin tema palavikulist pingutust röömsana näida; ma nägin ka, et neist kumbki teda ei näinudki. Nad ei näinud üldse kedagi ilmas. Nemad elasid ühes teises ilmas ja meie olime ainult varjud sellest ebatõelisest ilmast, millest nad lahkunud. On roosavärvi-line õis, mida daphneks nimetatakse, mis magusalt ja uimastavalt lõhnab ja kerge kihvtina mõjub; kui seda rohkem sisse hingata, siis tekitab ta palavikulist joovastust. Need kaks inimest olid seda õit nuusutanud.

Seintel on kultuurrahvaste juures iseäraline väärtus. Minu õhukeses telgis, kahe õhukesel telgi vahel, arvasin ma mahasurutud etteheiteid ja tagasihoitud ohkeid kuulvat, sest need paarid telgi seinte taga ei võinud oma tundmusi vabalt avaldada.

Ma ei julenud Weymouth'iga enam rääkida, sest et me teine teisele väga lähedal elasime. Nagu nõiduse läbi oli see Inglise koolmeister võime kaotanud ennast niisugusena näha nagu teised teda nägid. Mitte et suhted nende vahel oleksid arenenud — nii lihtne ei olnud see igatahes mitte; vaid asi oli nõnda, et neile kahele inimesele enam muud ilmas ei olnud, kui nemad ise.

Isegi meie tõlk oli pahane. „Kui minu naine kodus ennast halvasti üleval peab, siis kolgin ma ta läbi, ütles ta mulle: „kui mina ennast halvasti üleval pean, siis kriimustab ta mu nägu veriseks.“ Aga selles viga oligi, et meie vahel seinu ei olnud: Helene Radolin'i ei võinud mitte peksa ega Weymouth'i nägu veriseks kriimustada — pagana halb lugu!

Aga viimaks lõpeb see kõik, ja kunagi ei ole ma kergemini hinganud, kui meie seltskond üleliigsest lähedalolekust loobuda võis ja hotelli tagasi pöörduda.

Nagu kokkuleppe järele sõime meie nüüd lahus. Pärast õhtusööki ütlesin ma Weymouth'ile: „Lähme vaatame sfinksi kuuvalgusel.“

Ta tuli minuga ühes oma unenäosse süvenenud. Vaikides jõudsimme meie sfinksi juure ja istusime liivale maha. Viimaks ütlesin mina: „Mis teie nüüd teha mõtlete, armas sõber?“

„Ma ei suuda temast mitte lahkuda.“ Tun- dus, nagu oleksime sellest seisukorrast kümned korrad juba kõnelenud.

„Aga te peate kahekskümmendal jälle Inglismaal olema?“

„Ma tean seda.“

„Armas sõber, teie lähete hukka sedaviisi. Ja mis Jessiest saab?“

„Ta võib teha mis ta tahab.“

„Te olete hull, Prank!“

„Võib olla. Ma ei suuda temast loobuda, see on kõik.“

„Mis arvab tema?“

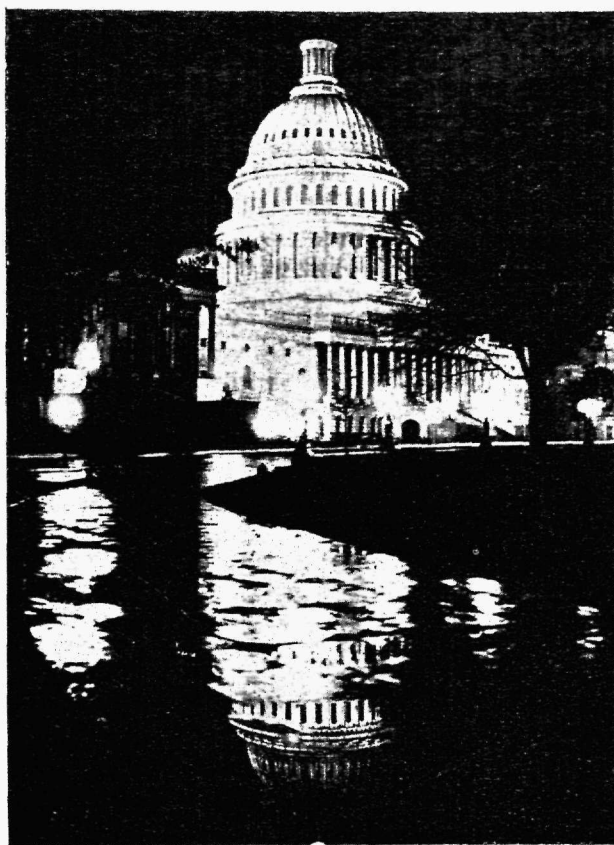
„Ma ei tea. Tean ainult, et seal pean olema, kus tema on.“

Ma istusin ja vaatlesin tummalt laguneva sfinksi näovarju, mida kuuvalgus liivale heitis. Iseäraline nõiduslik kõrbe armuunenägu oli lõpul! Nüüd pidi midagi kindlat sündima — või midagi kohutavat! Ja ma kogelesin.

„Jumala pärast, vana sõber, mõtelge oma naise, oma töö ja iseenese peale — ja olge mõistlik! Teie ei võida selle läbi mitte midagi, mitte vähematki!“

„Võib olla! Aga sel kõigel ei ole mõistusega mitte midagi tegemist!“

Inglise koolmeistri suust kõlasid need sõ-

Washingtoni Kapitolium,

öösel pildistatud.

Uulits on vihmast märg ja peegeldab ehitust.

nad otse uskumatult. Ja järsku kargas ta üles, nagu oleks teda nõelatud. Ta märkas järsku seda vahet, mida seinad teevad. Tema näole ilmus piinatud ilme. Seinte taga on see naine, keda ta armastab, oma laulatatud mehega. Me selja taga on kõrb, sadanded penikoormad liivalagendikku, kus inimene arg ja vaikne. Siin aga kitsaste müüride vahel vaevavad meid metsikud kired ja meie oleme jälle liha ja veri! Iseäralik! Aga ma usun vaevalt, et ta seda vastolu märkas; ta jättis mu istuma ja ruttas hotelli tagasi.

Ma istusin veel tükk aega „kõikide aegade mõistatuse“ ees, mis ometi lihtne oli käesoleva mõistatusega. Siis läksin ka mina koju. Kui see asi aga viimaks rahaküsimuseks ei muutu? Sest need neli inimest tahavad ometi ka elada — nad ei või tõelisust lihtsalt ignoreerida. Helene Radolinil raha ei olnud, Weymouthil oli kooliõpetaja koht ja väike hoiusumma; Jessie Weymouthi isa oli pensioniga oberst, Radolin pangaosanik.

Ühel ööl seinte vahel oli mõju. Radolin sõitis lähemal päeval oma abikaasaga Heliopoli.

Weymouth'id jäid „Mena House'i“. Kolme päeva pärast pidid nad ära purjetama.

Mul on veel selgesti meeles, kuidas ma mõtlesin: no ja, ei ole tarvis veel rahutu olla. See oli ainult fata-morgana ja kaob varsti. Väik ei taba inimesi! Et mind aga vaigistamata uudishimu vaevas, sõitsin ma ka Heliopoli.

Elektriraudteel tundsin aga väikest pettumust — Helene Radolini oli rooma-katoliku usku, Frank Weymouth aga inglise gentleman. Need kaks asjaolu võisid suhted lõpetada, mida ma lõpetatuna näha soovisin. Salajas armastame meie kõik romantilist ehk õigemini öelda: draamatilist.

Radolinid olid läinud. Tol hommikul olid nad Konstantinoopoli sõitnud. Hommikumaa joogimajas, kus see kõik oli alanud, istusin ma üksi ja rüüpasin mõnuga Türgi kohvi; ma nägin jälle oma sõpra Weymouthi üleolevana ja enesesse pöörduna, tema väikest prouat alalises lõbusas erutuses; nägin Radolini elumehe- na ja Helene Radolini vaikivana, meriroheliste silmade laud punased, nagu oleks ta nutnud. Valgeis riidis Berberi neitsid käisid minust mööda; Greeka herrad kostitasid oma kahtlasi daame; orkester mängis viimast tangot. Midagi ei olnud muutunud peale minu ettekujutus- pilte. Äkitselt seisis Weymouth tõeliselt minu ees, saali eesruumi lähel. Tema näost oli näha, et Radolinide sõit temale teada oli. Aga enne kui ma tema juure jõudsin oli tema kadunud. Mul on väga kahju, et ma temale järele ei läinud.

Kui ma tol õhtul „Mena House'is“ voodisse tahtsin heita, koputas Jessie Weymouth minu uksele.

„Kas te Franki olete näinud?“

Ma vastasin temale, kus ma teda õhtupoole nägin.

„Niisugune naine!“ hüüdis ta ja lisis juure: „Minu mees ei ole veel tagasi tulnud.“

Ma tõendasin talle, et Radolinid juba ära on sõitnud. Ta vahtis mulle otsa ja hakkas nutma. Ta nuttis kaua ja ma ei teinud katset teda vaigistada. Ta ei olnud mitte ainult meeleheitel vaid ka vihane. Mina aga mõtlesin: nii kaua kui ta vihane on, suudab ta seda ära kannatada. Surmalöögi juures ei saada vihaseks.

Viimaks oli ta oma häda pisaratega kustutanud, mitte aga oma viha ja hirmu. Mis pidi ta tegema? Ma katsusin temale selgeks teha, et Frank homme õhtuks, ärasõidu ajaks, kohal on. Ta katsub vististi kõigest sellest asjast üle jõuda. Jessie peab tema seisukorda kui palavikku ehk kui haigust võtma.

Jessie hakkas aga põlglikult naerma ja läks välja.

Weymouth ei tulnud mitte, aga järgmisel päeval tuli temalt kiri, milles pangatshekk kolmesaja naela peale oli, peale selle lühike teade oma abikaasale ja kinnine kiri oma kooli direktorile.

Kiri minule oli järgmine:

„Armas sõber. Olen isegi arvamisel, et ma kui kelme tegutsen; aga mul ei ole teist teed ehk olgu igavene unustamine; sellepärast ei ole see skandaal nii suur. Oma ülemusele olen ma siin seletuse välja mõelnud; saatke see, olge heaks, posti kaudu minema. See pangatshekk on pea-aegu kõik minu varandus; mulle enesele jääb ainult mõnikümme naela. Andke see tshekk minu abikaasale; meie maja müügist saab ta umbes viissada naela. Ta läheb vististi oma isa juure ja unustab minu loodetavasti. Viige ta, olge heaks, kindlasti laevale. Vaevalt tulen ma kunagi Inglismaale tagasi. Tulevik on tume, aga kus tema on, seal pean ka mina olema. Minu aadress on esialgu: Konstantinoopol. Post. rest. Elage hästi. Jumal olgu Teiega!“

Teid armastaja F. W.“

Ma viisin Jessie Weymouthi laevalaale ja tõepoolest see ei olnud mitte kerge asi.

Nädal hiljem sõitsin ka mina Konstantinoopoli, esiteks sellepärast, et ma Jessie Weymouth'ile seda olin lubanud, teiseks sellepärast, et ma mõtet kannatada ei suutnud, et minu sõber kire vangistuses rahata ja ametita võõras linnas on.

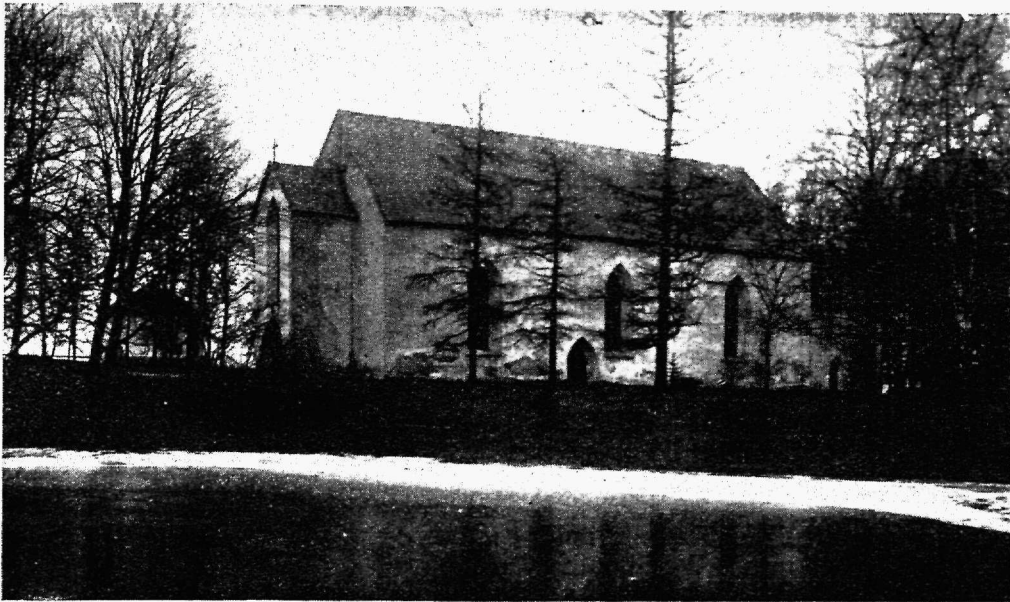
Radolinid elasid vanas majas Bosporuse teisel kaldal, umbes Rumeli Hissai vastas, ilma et neile ette oleksin teatanud, otsisin nad üles ja leidsin Helene Radolini üksi. Ta oli ühes toas, mis poolpime ja Türgi vaipadega kaetud. Nüüd näis ta hoopis teistsugusena kui kõrbes. Tema kahvatul näol oli jälle rahu, aga tema ilme näitas nüüd kindlust, mida ma esimesel korral ei olnud märganud. Ta kõneles minuga päris avalikult.

„Ma armastan Weymouthi; aga see on rumalus. Ma katsusin teda minema saata, aga ta ei ole sellega nõus. Nagu teie teate olen ma katoliiklane ja minu usutunnistus tähendab mulle väga palju. Ma ei lähe temaga mitte ühes. Viige tema jälle Inglismaale; ma ei taha mitte näha, kuidas ta oma elu minu pärast rikub.“

Ma tunnistan, et ma talle kaheldes otsa vaatasin ja kaalusin, kas siin raha- või usuküsimus otsustamisel on.

„Ah!“ ütles tema, „teie ei saa minust aru, teie arvate, ma kardan tema vaesust temaga. Ei, ma kardan, et enese ja tema hingeõndsusest ilma jään.“

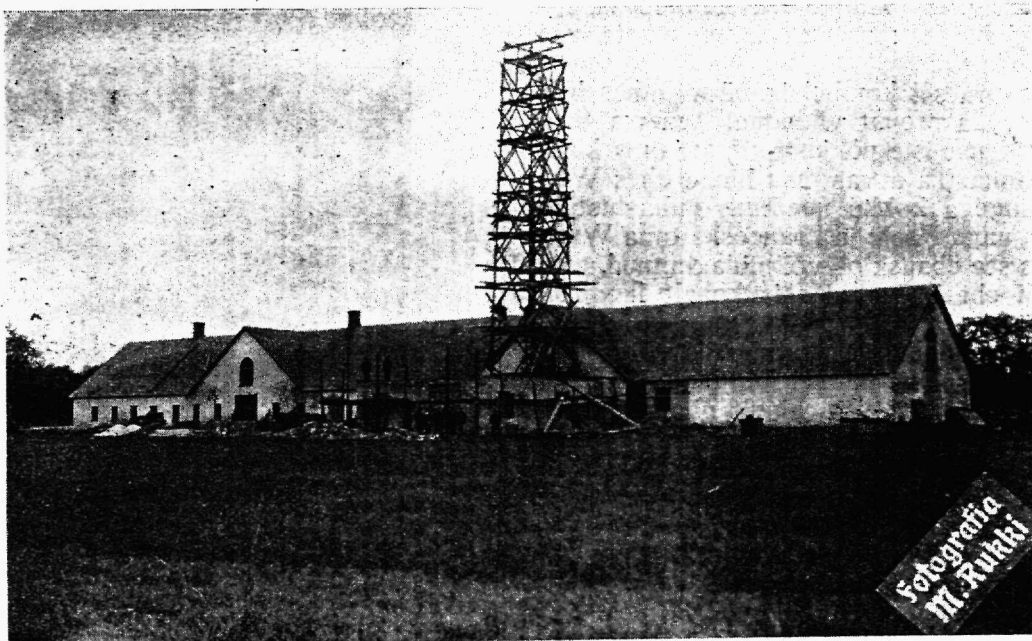
See viis, kuidas ta seda mulle ütles, aval-

Tornita kirik Vigalas.

Foto Rukki.

Maakirikutest on Vigala ainukene, millel torn puudub. Kui aastat 80 tagasi kirik ehitati, siis ehitati ka torn, kuid hiljem lammutati torn, sest see ähvardas kirikulistele kaela kukkuda. Praegune kirik asub savikallastega Kivi-Vigala jõe kaldal. Ehitati vana katoliku kiriku asemele, kusjuures viimane praeguseks käärkambriks jäi. Uus osa kirikust uuel alusmüüriil hakkas tugevasti madalamale vajuma ja torn lammutati kiires korras. Praegugi on kiriku esimene pool viltu.

Vigala Linaharimisvabrik,

mis juuni algul ühel pikseõöl maha põles.

Vabrik asutati aastat 4 tagasi Vana-Vigala mõisas osaühisuse poolt. Vabriku hooneks ehitati harutu suur mõisarehi ümber. Saksamaalt telliti masinad ja toorelina harimisõõ hakkas iga aastaga kasvama. Tules said kõik masinad ja harimiselolevad linad hukka, peale katlamaja.

Kahju ümmarguselt 10 miljoni marka.

Fotografia
M. Rukki

das sügavat muljet. Ma küsisin, kas Weymouth teda vaatama tuleb.

„Jah, ta tuleb siia. Ma pean teda tulla laskma. Ma ei suuda tema õnnetut nägu näha, kui ma talle tuleku keelan.“ Ta andis mulle Weymouthi aadressi.

Weymouth elas ühes Greeka hotelli katusekambris, mille ta ensele odavuse pärast oli valinud. Minu tulek ei üllatanud teda. Mina aga kokkusin teda nähes. Tema nägu oli täis kortse ja kurde, tema ilme oli kibe ja õudne, tema silmad olid tumedate sõõridega ümbritsetud, nagu raske haigus oli temast üle käinud.

„Kui tema mind ei armastaks, ei suudaks ma seda ära kannatada,“ ütles Weymouth. „Aga tema armastab mind. Nii kaua kui teda näha võin, suudan elada; ta tuleb viimaks minu juure.“

Ma kordasin, mis Helene Radolin mulle ütelnud; ma kõnelesin mrs. Weymouthist, Inglismaast — ükski mälestus, ükski mõte ei suutnud teda liigutada.

Ma jäin üheks kuuks sinna ja nägin teda pea iga päev; aga ma ei suutnud vähemutki mõjuda. Kuu lõpul ei oleks ma seda Frank Weymouthi enam ära tunnud, kellega ma näärpäeval „Mena House'ist“ reisile olin läinud. Ta oli täielikult muutunud. Ühe herra läbi Inglise saatkonnast läks mul korda, temale väikest kooliõpetajakohta muretseda, millest ta vaevalt elutseda võis.

Oma sõpra sel kombel igapäev nähes hakkasin ma seda prouat vihkama. Aga ma teadsin, et tema usuliste põhjuste pärast oma kirele järele ei anna. Ta arvas oma hinge ühes Weymouthi hingega kokku needitult puhastustules lendlevat, nagu Paolo ja Franceska oma Watts'i pildil. Kas see ebausku oli või midagi muud, tema kartus oli eht ja teatud seisukohalt lugupidamise väärt.

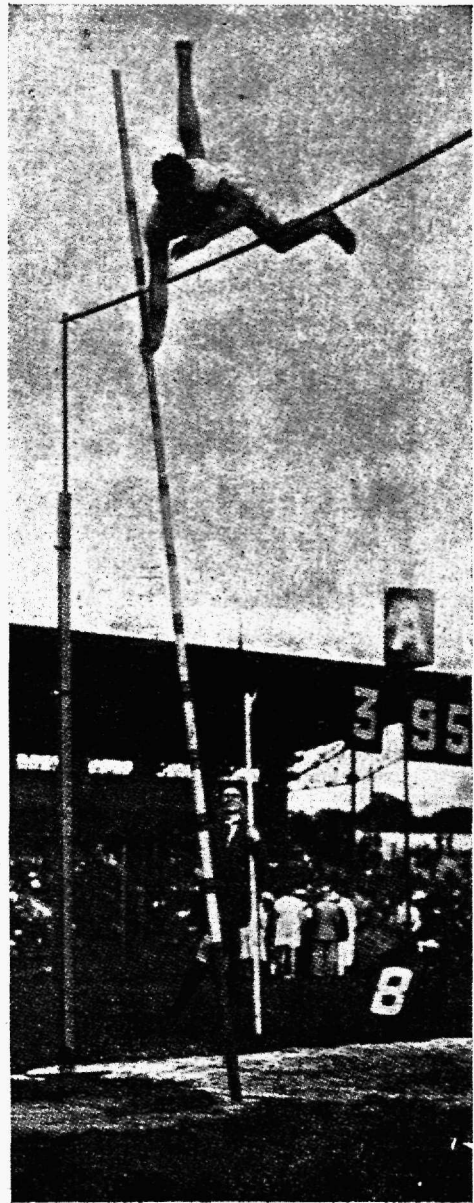
Mis mr. Radolinisse puutub, siis võttis tema kõike nagu ei oleks midagi juhtunud, lihtsalt ja elumehelikult nagu ikka, ainult näojooned olid tal valjumaad ja silmade pilk kindlam.

Hommikul, enne minu kojusõitu, läksin ma veel kord halvasti lõhnavat treppi mööda üles oma sõbra tuppa. Ta seisis akna juures ja vahitis üle Galata silla, üle selle silla, kus pimedad ja lonkurid oma viletsuse nähtavale toovad, et selle eest raha saada. Nii seisime meie teine teise kõrval.

„Frank,“ ütlesin mina, „see ei või nõnda enam edasi minna. Vaadake kord ometi peeglisse!“

Midagi ei või nii kibe olla, kui tema naeratus sel korral, mis varemini nii päikesepaisteline olnud.

„Nii kaua, kui ma teda näen, võin ma elada.“

Ameeriklane Barnes,

võitja kepihüppes Olümpia mängudel.
Hüppe kõrgus 3 meetrit 95 sentim.

„Teie tahtmine ei või ometi olla ühes naisel usku äratada, et ta oma hinge kaotab ja selles süüdi on, et ka teie oma hinge kaotate? Tema usub seda kindlasti.“

„Ma tean seda. Ma ei palu teda mitte enam. Ma tahan teda ainult näha — muud midagi.“

See oli lausa meeletus.

Tol õhtupoolel võtsin ma paadi ja sõitsin Radolinide poole. Oli aprill: esimene iluskevadepäev, soe ja täis lõhnu. Puud Rumeli Hissaris olid pungas ja päike heitis Bosporuse vetele

opaalseid laike. Imeline mosheede ja minarettide linn, Idamaa kerjamise ja kauplemise keskpunkt, elas kevadpäikese päistel liikuvat elu. Ma juhtisin oma paadi Radolinide sillakeseni ja astusin välja. Läksin veest rohelisi astmeid mööda üles ja astusin väikesse aiakesse. Kunagi varem ei olnud ma seda teed tulnud ja jäin üheks pilguks peatama, et lillede vahel üht ust otsida ja mitte viisakust rikkuda. Pahemal pool oli raudaed, aga et selleni jõuda, tuli madalal maapinna kõrgusel olevast aknast mööda minna, millest ma mõnigi kord üle vee Rumeli Hissari olin vahtinud. Minu kingad ei teinud marmorkönniteel vähematki kära, aga mis ma nüüd toas nägin, sundis mind seisma jääma.

Helene Radolin istus vaikselt madalal toolil,

küljega minu poole, käed rüpes, silmad põrandakividele pöördud, kuhu päikesekiired langesid. Klaveri õõnsas kaares, käed kaanele toetatud, seisis Weymouth sõnalausumata ja vahtis tardunult Helene otsa. See oli kõik. Mulje aga, mis mina sellest tardunud elust, sellest hangunud laavast sain, oli kohutav. Ma hiilisin tagasi, läksin astmeid mööda alla, astusin paati ja sõudsin eemale.

Ma ei tea sellest asjast enam midagi jutustada. Varsti pärast seda üllatas meid sõja algus. Ma kuulsin neist küll veel üht ja teist, aga midagi kindlat ei tea. Ma pidasin siiski vaeva tasuvaks seda lugu välgust tabatutest üles kirjutada, ajajärgul, kus niisuguste tühjade asjade üle nalja heidetakse.

VAIMUSUUDLUS.

L. HEARN.

Teater oli täis. Ma ei mäleta enam, mida mängiti. Mul ei olnud aega vaadata näitlejaid. Mäletan vaid, kui hiiglasuurena mõjus hoone. Kui pöörsin ümber, siis nägin laotuvat nägude merd, nii kaugele, et peaaegu lõppes silma eraldamisvõime, kaugele ringideni, kus säravas valguses tõusis kõrgele üks isterida teise kohal. Lagi oli sinine ja keskpaigas rippus suur

mahe lamp nagu kuu, säärases kõrguses, et ma ei võinud näha ahelat, mille külge ta riputatud. Kõik istmed olid mustad. Ma kujutlesin, et teater on täitsa kaetud musta sametiga, kurnistatud hõbenarmastega, mis särasid pisaradena. Publik oli üleni valges.

Üleni valges! Küsitlesin endamisi, kas olen, võib olla, mingi troopilise linna teatris — mis pärast oli kõik valges? Ma ei võinud lahendada seda mõistatust. Vehetevahel uskusin nägevat läbi ärkelakende kuupaistelist maastikku, milles palmide oksad hiiglaämblikuina heitsid vaaruvaid varje. Õhk oli magus kummalisest ning uudsest lõhnast, see oli unine, lodev õhk, milles lugematud valged lehvikud, mida liigutati edasi-tagasi, ei kutsunud välja mingit kära, mingit häält.

Seal oli kummaline vaikus ja kummaline vaikimine. Kõigi silmad pöördunud lava poole, üksnes minu omad mitte. Mina vaatasin igale poole, ainult mitte lavale. Ma ei tea, miks ma sugugi ei vaadanud lavale. Keegi ei pannud mind tähele, keegi ei näinud märkavat, et ma ainsana suures koguduses olin rietatud musta — ainus tume täpp heleda valguse meres.

Pikkatnisi näisid mulle näitlejate hääled nõrgenevat ja ikka enam nõrgenevat — nõrgad helid nagu sosin millestki teisest maailmast — vaimude ilmast! — ja muusika ei kõlanud muusikana, vaid ainult vastukajana kuulaja südames, nagu mälestus laulest, mida oleme kuulnud ja unustanud möödunud aastail.

Mõned näod tundusid mulle imelikult tuttavatena — näod, mida arvasin olevat näinud teisel ajal kuski mujal. Kuid keegi ei tunnud mind ära.

Soomlane Stenros,

võitja Marathoni jooksus Olümpia mängudel.
Jooksis 42 kilom. 2 t. 41 m. 22 sek.

Foto Parikas.

Ajakirjanik Joh. Juhtund,

kes oma sõbra K. Peikeri Kose metsas hiljuti maha laskis.

Üks naine istus mu ees — kaunis naine, juustega nij kuldsetega nagu Aphrodite lokid. Küsisin enda südant, miks ta lööb nii kummalselt, kui sihtisin oma silmad tema peale. Mul oli, nagu tahaks ta põgeneda rinnust ja värisedes heita naise jalge ette. Panin tähele tema kukla kenu liigutusi, mille peale langes paar lahtist säravat käharat nagu kuldpaelad, mis väänlevad ümber elevantluust samba. Palge mahe ümardus kumas õrnas punas nagu poolküpse virsiku sametine nahk; nägin verevate huulte armsust, nende huulte, mis magusad nagu Kuidose Veenuse omad, mis veel kahetuhande aasta pärast näivad nagu naise viimase armastaja suudlusist.

Ja kummaline soov ärkas minus, tungiv iha suudelda neid huuli. Mu süda ütles: Jaa! — mu

mõistus sosistas: Ei! Ma mõtlesin kümnetuhat korda tuhandest silmast, mis äkki pöörduksid minu poole. Vaatasin ringi; ja mul oli, nagu oleks terve teater läinud veelgi suuremaks! Isteread taganenud taamale — suur keskklamp näis rippuvat kõrgemal; hiiglasuurena näis kogudus nagu nägemus viimsest päevast. Ja mu süda tuksus nii ägedalt, et ma kuulsin tema kirglikke lööke, mis olid valjumad näitlejate häälist, ja ma olin täis kartust, ta võiks mu ära anda kõigile neile valgesse riidetud meeste ja naiste salkadele. Kuid keegi ei näinud mind nägevat ega kuulvat. Ma värisin, kuid kiatus sai iga pilguga valdavamaks ja taltsutamatumaks. Ja mu süda ütles: „Üks suudlus neilt huultelt vääriks kümnetuhande surma piina.“

Ma ei mäleta enam, et tõusin püsti! Ma tean vaid seda, et olin ta kõrval üsna ta juures, et ma imesin sisse ta lõhnavat hingust ja vaatasin talle silmi — silmadesse, mis olid sügavad nagu troopilise öö ametüstine taevast. Surusin oma huuled kirglikult tema omale, tundsin triumfi ja sõnuleletamatu hurmuse värint: tundsin, kuid soojad, pehmed huuled laskusid minu omale ja andsid mulle tagasi suudlust.

Ja äkki tuli mu üle suur hirmutunne. Ja kõik need valgesse riidetud meeste ja naiste salgad tõusid vaikides ja mulle vaatas otsa kümnetuhat korda tuhat silma.

Ja ma kuulsin häält, õrna, magusat häält, nagu meie teda kuuleme, kui meid külastavad armsad surnud unenägudes:

„Sa oled mind suudelnud! Nüüd on ühendus kinnitatud igavese pitsoriga.“

Ja kui ma veel kord avasin oma silmad, siis nägin, et kõik istmed olid hauad ja kõik valged rüüd laibapallakad. Ikka veel säras mu kohal mingi valgus sinises kuplis, kuid see oli vaid ühe heleda kuu valgus taeva igaveses asuuris. Valgeid haudu laotus tontlikena ridadena silmapiiri ääreni; — ja kus ma arvanud nägevat näitemängu, seal nägin vaid kõrgele tõusva haudsamba; — ning ma teadsin, et öö lõhn oli vaid nende lillede hingus, mis surevad haudadel.

—rs.

TEMPERAMENDID.

Ihu ja hing on loomulikku inimloodust koostavad elemendid. Inimloodus, mis miljonites inimestes esitatud, omab individuaalsioonis, üldiselt valitseva korra järrelusel, mille põhjal terves looduses kusagil kaht täpselt üksteisele sarnanevat olevust ei leidu, — igas ainsamas inimeses iseäraliku loomuse, s. t. põhimääruse, mida keha suhtes konstitutsiooniks ning hinge suhtes temperamendiks nimetatakse.

Temperamendid on mitmesuguste inimeste juures

ka samuti mitmesugused. Kaks inimest võivad üht ja sama asja näha: üks naeratab, teine tahaks nutta, igaühe tundmus on ta loomulaadi järele. Kaks inimest saavad ühe ja sama töö või teenistuse eest samasugust tasu: üks neist rõõmustab selle üle teatud viisil, teine jääb selle vastu külmaks, rahulikuks. Kaks teist satuvad jälle ühel ja samasugusel põhjusel kellegi viha alla: üks tunneb kõige sügavat kibedust, kuna teine veel seal juures naliatada võib. Nii väga mitmekesine

on loomulaad. Kui meie seda ei teaks, kuivõrd need kujukalt rahvaste ning üksikute indiviiduumide elusse puutuvad, siis näiks meile arusaamata, miks tuline hispaanlane ka nii rahulik pole nagu külma-vereline põhjamaalane ja mispärast ehk prantslane ka sama püsiv pole nagu aeglasem Saksa iseloom.

Loomulaadide mitmekesisus ei põhjene ainult mitmekesise ihu-hinge loodusomaduses, vaid ka selle läbi tingitud vaheldusmõju olukorras. Sama ihu ning hinge õrn kokkukuuluvus ei olene mitte ainult mõistelisest otstarbest, vaid seda kindlustab alalõpmata meie igapäine kogemus. Hinge rahuldajaks on ihule hea tervisline seisukord — mis vastama peab põhilausele: mens sana in corpore sano — selle vastu on aga meeleliigutused, affektid (erutused) ja kirk, millised hingeelu määratul viisil vapustavad, mineerivat mõju ka organismi peale kahtlemata avaldavad.

Väga mitmekesine hinge vahekorv välisilmaga on orgaaniliselt ärarippuv meie ergukava ehitusest. Algmäär, millises ergud ja hing sündisid — siit kuulub osake pärandavusse, — jääb küll peaaesjalikult meie hingeelu olukorras samaks. Temperamendid avaldavad mõju elumõiste ja iseloomu kujunduse peale.

Tõepoolest on igal inimesel oma, kõikidest teistest inimestest isesugune „temperament“, teise sõnaga, kui palju inimesi, nii palju temperamente, isegi iga ainsama inimese temperament pole igal ajal ühe- ja sama-sugune. Siin on kasvatus, kogemused, eluaastate juurekasv, tervisline seisukord, isikline tahtevõim — kõik need asjaolud hoiavad iga inimese temperamendi välitavas vahelduses.

Kuid paljudel inimestel on üksteisele väga sarnastavad loomulaadid, mille tõttu neid liikidesse, teatud vaatepunktidesse kokku võtta võiks. Kui tähele panna temperamentide põhijooni ning eraldada neid nende sarnaduse järele, siis jagunevad nad nelja liiki, millistele juba ürgajal kohased nimetused osastusid ja millised meie aegadesse pärandustena edasi kantud. Nime-tan siin nelja temperamendi või loomulaadi liiki: koleeriline — ägedaloomuline, flegmaatlik — pikaloomuline, sangviiniline — keevavereline ja melankoolne — sügavloomuline või raskemeelne.

Kärstüst ja kangekaelsust on koleerilisel loomulaadil ülemaäril, flegmaatiliselt — alamääril. Sangviiniline loomulaad on enam kärsttu kui kangekaelne, — melankoolne aga ümberpöördukt, enam kangekaelne kui kärsttu. Sellest võib järeldada, et koleeriline flegmaatiliselt samuti vastandiks on, kui sangviiniline melankoolsele. Kaht viimast nimetatakse ka veel tundmuste temperamentiks, sellepärast, et ihule rõõmus, teisele nukker hingelaad omane. Selle vastu nimetatakse koleerilisi ja flegmaatilisi loomulaade tegevateks, sest et üks vaimiliselt ülemäära tegutseb, teine aga peaaegu mitte sugugi.

Käsitaks nüüd kõrraks nende mitmekesiseid peasihte. Sangviiniline temperament on kerge, vastuvõtlik igasugusele ärritusele ning alaliselt tundelik, kuid mitte vastuvõtlik, nagu päevapildi aparadi paas, milline ainult ärritus kannatab, ei — vaid nagu elav olevus, kes ilmelule nõudlikult vastu astub ja igasugustele kirju-mõjudele erandita oma päri- või nõusolekut avaldab.

Kuna sangviiniline oma vastuvõtlikkuse ülemaäraks oleku sisust ja vaheldusest ärarippuv on, siis elab ta täiesti olevikus ja ühtlasi ka kogu oma püüdeid, ideaale olevikule pühendades. Selle temperamendi positiivne külg on: kerge anduvus ja hingeline vastuvõtlikkus igasugustele mõjudele. Ta saab ruttu erutatud, on kiire mõtlemise ja arusaamisega, tähelepanelik huvitavate ainete esitamisel, olles vaimustatud suure ja ideaalse mõtte pärast ning samuti kiire tegutsemisvõimega — see oleks siis tema hea külg. Aga kus valgust, seal ka varju. Kerge vastuvõtlikkus ja sellega ühenduses olev relatiivne arusaamisvõime lõpeb pahatihti mõtete loo-kuse, pealiskaudsuse ja tühjusega. Sangviinik ei peatu

kaua asja juures, püsivust ja truudust tema veres ei leidu. Saades kergesti erutatud, liigutatud ja kaasa kistud ajavoolust ning valitsevatest ideedest, heidab puhtsangviinik end heameelel painduvalt mingisuguse partei või muu mõju rüppe, olles siin järjekindlusetu, kinnipigistatud silmil. Püüd meeldida teeb sangviinilise indiviiduumi, suure või väikese, kergesti edevaks. Im-mene on seesmise toeta, olles teda kõitvate nähtuste võimuvallas, sest et kerge vastuvõtlikkus mitte üksi head, vaid ka halba ennustab. Kuid kindla, juhtiva käe all võib ta ka suuruseks saada, nagu Schiller, Geibel, Heine ja Voltaire, kes olid sangviinikud. Just nagu ilusa naeratava kevade kõrval on suvi vahelduseks, nagu vaimustatu nooruse kõrval on leima-aastad, nii vaheldub muretu sangviinikul loomulaad kuumaverelise koleerilise temperamendiga.

Sangviin-mõttelaadilisel olevusel on tunne ainult üheks silmapilguks, ning samuti äge nagu koleeriliselgi-kuid viimane reageerib selle peale kestvalt. Oli esi-mene ainult tundmuste temperamendiks, siis võiks teist tegevustemperamentiks nimetada. Tegutsemine liigub aga minevikust olevikku ning selle kaudu tulevikku. Selle temperamendi tüübi ilusamaks küljeks on tegutsemisvõime, põhitooniks — julgus. Koleerikule on ka sangviiniku vastuvõtlikkus omane, kui teda ei tõmba vaheldavad väiklused, vaid kaasa kistud enamasti ainult ühest suurepärasest muljest, näit. vabadus, tõde jne. Samad tundmused, millised on rajatud kõige selgemaile ettekujutusile, juhivad teda tahtmistele ja iga õnnestunud juhusega kasvab enesetunne. Nüüd saab julgus teadmiseks. Võimatu ning tahtsutamatu himu tegevuse järele on sarnase olevuse sügavam hing, tema mõistus on puhas ja selge, läbitungiv terav, tuline, karme vastu võtma, ilma et sellega pike-mat nõu peaks ega pead murraks. Leigus ja loodevus on talle surmani vastikud. Koleerik armastab tõtt, vihkab ebateid ning põlgab pettust, ta on teaduse- ja tegevushimuline.

Ka koleerikul on oma varjuküljed. Tema julgus ja tung tegutsemisele võivad ta viia vägivaldiale. Tugevatele vastastele saab ta isemeelseks, ägedamaks ning vihasemaks vaenlaseks. Ta on hoolimatu, karm-, käre-meelne oma plaanide läbiviimisel ning abinõude valikul. Suurte koleerikute jalajäljed on tihti vere ning suitsevate varemete-ga märgitud. Kui sangviiniku hädaohuks on meeldivustung, siis on koleerikul selle vastu valitsemishimu. Näit. Mooses, Georg VII, Aleksander Suur, Napoleon I — olid koleerikud.

Märksa aralt seisab sarnase tegevusvõimelise temperamendi kõrval inimene melankoolse loomulaadiga. Võrdlesin sangviiniku temperamenti naeratava kevade ja koleerikut palava suvega; võiks melankoolset temperamenti järelikult võrrelda tumeda sügisega. Viimane on esimestele vastusuunas. Mõlemad esimesed temperamendid tungisid oma tegudega esile, melankoolne tõmbub aga enam sisimusse. Unistused ja mälestused on tema armsaks alaks. Sangviinik oli igasugustele mõjudele kergesti vastuvõtlik, melankoolik on aga välisilma vastu külm ja ihekülgne; ta ei rahustu nii kergesti. Tema tütarlapselik loomus on võõraste mõjude vastu tihti saamatu, halvatu, ei või kuidagi vastata, mida ta tunneb, on segane ja abitu. Kui ta siis lõpuks oma tundmuse läbi on töötanud, mis ainult üksilduses sündida võib, siis on tema tundmused kõige põhjalikumad, ta kõne kõige mõjuvama, võluvama muljena ette kantud, kuna ta tegevusvõime ka kõige püsivam. See on vaiksemate luuletajate ja mõtlejate temperament. Melankoolik pole seda õrnust, mis sangviinikul, sarnast karmust, mida omab koleerik, kuid mainitud tundmused on temas palju sügavamad, tugevamad ja tunde-likumad kui esimestel. Sangviinik elab iseäranis olevikus, koleerik tulevikus melankoolik — minevikus. Peegeldub sangviinikule välisilm naeratava kevadena, siis on see koleerikule tolmuseks võitlusareeniks, kuna aga see melankoolikule vaikse surnuaiana esineb. Me-

Narva Kalevi Manufaktuur

(end. parun A. L. v. Stieglitzi kalevivabrik)

Vabrik ja juhatus Narvas

Telegr.-aadr.: „Tuchmanufaktur“

Telefoni nr. 26

Ladu ja engrosmüük:

Talinnas, Pikk t. 68.

Telegr.-aadr.: „Tuchmanufaktur“ Telefoni nr-id: 13-84
ja 24-58.

Tel. Code: Rudolf Mosse Code.

Palitu-, mantli- ja üli-
konnariided meeste- ja
naisterahvastele.

Sõjaväelaste ja tsiviil-
ametnikkude palitu- ja
ülikonnariided.

Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Pank

Peapank Tallinnas, Suur Karja tän. 7

Osakonnad: Haapsalus, Narvas, Pärnus, Petseris, Rakveres, Tartus, Valgas ja Viljandis
Telegrammide aadress: „INDUSTRIEBANK“

Äriseis 30. juunil 1924. a.

Aktiva		Passiva	
Kassa ja jooksvad arved teistes pank.	29.314.240.75	Aksia-kapitaal	200.000.000.—
Laenud ja diskonteeritud vekslid . . .	620.995.570.43	Tagavara-kapitaalid	101.800.000.—
Garantiide debitoorid	427.735.736.—	Mitmesugused eri-tagavarasummad . . .	5.615.200.—
Väärtpaberid	73.012.711.—	Liikumata varanduse kustutuskapitaal .	2.387.500.—
Väljamaa raha (pangatähed)	2.413.947.83	Hoiusummad	463.275.133.58
Korrespondendid:		Garantiide kreditoorid	427.735.736.—
„Loro“	2.063.848.77	Korrespondendid:	
„Nostro“	166.064.844.41	„Loro“	8.446.383.76
Osakonnad	54.601.448.10	„Nostro“	82.650.741.51
Kulud	13.835.361.88	Osakonnad	56.623.487.10
Liikumata varandus	21.300.465.—	Protsendid ja komisjon	29.902.676.40
Liikuv varandus	8.898.846.88	Väljavõtmata osakasu	1.903.250.—
Muud aktivad	4.691.866.—	Riigimaksud	416.419.85
		Endiste aastate tulude ja kulude arve .	13.364.282.90
		Muud passivad	30.808.075.95
	<u>1.424.928.887.05</u>		<u>1.424.928.887.05</u>

Pank toimetab kõiksuguseid pangaoperatsioone
sise- ja väljamaal.

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused. Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind 60 mk.

Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind 100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach. Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

Mida võiks igaüks suguhalgustest teada. Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada. Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach. Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Burmeister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Cooper. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain. Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed röömud ja mured. Muinasjutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jögi. Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused lastele. K. E. Sõst. R. Kiviti ilustused. Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 m.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga. Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Kuus lõbusat lugu. Piltides kujutanud Vilhelm Busch. Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3—6-a. lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline lugemine. Gizyk, Paul. v. Tõlkinud G. E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshüür. J. Oro. Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

Piltidega ilustatud nädalakiri

„AGU“

on kaunim, huvitavam ja väärtuslikum ajakiri Eestis

Ajakiri „AGU“ on rahvaõlkkooliks, mis igatühele kättesaadav ja teadust, kirjandust ning kunsti rahva sekka kannab.

„AGU“, kui kultuuri levitaja, ei peaks üheski kodus ega raamatukogus puuduma!

„AGU“ toob igas numbris rahvalikus keeles kirjatükke kultuuri ja teaduse aladelt.

„AGU“ toob igas numbris lühemaid, hästivalitud huvitavaid jutte ja novelle.

Igas numbris hulk lühemaid huvitavaid teateid uutest leidustest ja sündmustest kõigil kultuuri aladel.

Igas numbris Euroopa nalja- ja pilkelehtedest paremad naljapildid ja karikatuurid.

Alati väärtuslik ja põnev romaan.

„AOS“ nr. 16 algas Norra kirjaniku Sven Elvestadi haruldaselt põnev sotsiaalne

kriminaalromaan „MONTROSE.“ Uutele tellijatele saadetakse need nrid järele, kus see romaan juba ilmunud. „AOS“ nr. 16 algas ka „Prohvet Maltsvet“.

„AGU“ toob igas numbris hulk pilte kirjatükkide seletamiseks ja päevasündmuste kohta kodu- ning väljamaal.

Igal numbril hinnata kaasa värvi-**trükipilt** kodu- või väljamaa kunstnikkude tähtsamatest maalidest. „AGU“ on esimene Eesti ajakiri, mis värvi-**trükipilte** kaasa annab.

Rohkete piltide ja hea paberi tõttu läks „AGU“ juba läinud aastal nõnda palju maksa, et senine üksiku numbriga ja tellimise hind kaugeltki kõiki kulusid ei katnud.

Tänavu aasta algul tõsteti suurel määral postimaksu. Peale selle hakkas „AGU“ tänavu aastal värvi-**trükipilte** kaasa andma, et kunsti rahva seas levitada. Sarnaste piltide hind eraldi müügil on mitukümmend või koguni mitusada marka.

Seda kõike arvesse võttes on väljaandja osatühisus sunnitud ajakirja „AO“ tellimise ja üksiku nr. hinda 1. maist s. a. tõstma.

„AO“ tellimise hind 1. maist on:

1 kuu peale	150 marka.
2 „ „	300 „
3 „ „	450 „
6 „ „	800 „
12 „ „	1500 „

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	3500 marka.
1/2 „	1750 „
1/4 „	875 „
1/16 „	220 „

Üksiku numbriga hind 40 marka.

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus.